

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН, КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫН ДЕПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1925
январь
22
ВТОРНИК
№ 15 (2445)
ВРТЭЭ 20 КВП.

Совет улус улуг Ленинниң хүнү демдегеп турар (1 арын).
ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: Т. Бегзи. — Районда политиктиг агитация ажылы (2 арын).
Д. Сюрюнов. — Политөөредилени улам шынаржыдар (2 арын).
И. Парфенов. — Профвиедлер

Америк профвиедлер АКШ-та расистик өлүрүкчү чорукту соккадырын негеп турар (4 арын).
Н. Вишняков. — Чайгы оларга мадакалаарың таласы-биле мурнакчы инек кадарчыларың дуржулгазы (4 арын).
Кореяда болушкуннар (4 арын).

Бүгү чурттарның ажылчы чоннарының демиселиниң тугу

Коммунист улуг партияның организациы, совет күрүнениң үндүлүшү, ажылчы чоннарың тейилги баштыкчы болгаш башкызы — Владимир Ильич Ленинниң мөчөөнү хүнүнден бээр 28 чыл болганын совет улус, бүгү делегейиң ажылчы чоннары демдегеп эртирип турар.

Ленинизм болза, бүгү делегей пролетариадының интернационалдыг өөредин болур болгаш тайбын, демократия болгаш социализм дээш демиселди оруун бүгү улустарга чырыдып берип турар. Совет Эвилели болза, ленинизмниң идеяларын динг боттанышыкы болуп турар болгаш улустарны хосталгаже, аскежинче күлге ленинчи орук элдерти дээрзин бүгү делегейге көргүскен.

Ленин — Сталинниң идеялары болза, эң калбак улус массаларын төгүдө болуп көрбөз иделкейлиг демиселге көдүргөш, чаа, хостуг болгаш аас-кежиктиг амыдырал дээш демиселди канчаар-даа аажок улуг күчү-шылдалдыг күжү болу берген. Улустарның төгүлдү салым-чаарыңа ленинчи-сталинчи идеяларның салдары чыл келген дудуна улам өзүп турар.

Делегейиң ийги дайыныга Совет Эвилелиниң тилээн чоруу болза, капитализмниң кинчизин ап окташ, ажылчы чоннарың эрге-чагыргазын тургузуп, социализмни тургузарың оруун кирер органы Төп болгаш Мурнуу-Чөөн Европаың чурттарының он-он миллион кижилеринге берген. Кыдат революцияның тилээн чоруу болза, марксизм-ленинизмниң Октябрь революцияың соонда канчаар-даа аажок улуг тилелгеши болган болгаш оон интернационалдыг чоруунуң чаа бадыткалы болган. Улус демократияның күрүнелериниң болгаш Кыдат Улус Республикаың тургустунган чоруу болза, делегейиң капиталист системаның тергиниң улуг аштырышыкы болган болгаш тайбын, демократияны болгаш социализмниң Совет Эвилелинге баштатырган лагериниң күжүн дыка улгатырган.

Бо үедө социализмниң болгаш демократияның лагериниң чурттарыңа сес чүс миллион кижилер чурттап ажалдап турар. Польшаның, Чехословакияны, Румынияны, Венгрияны, Болгарияны, Албанияны ажылчы чоннары коммунист болгаш ажылчы партияларның удуртулгазы-биле социализмниң оруун биле чедишкенин бурунгаарлап, чаа, социализмниң нийтиледиг үндүзүн салып турар. Хөй миллион кыдат улус, бодунун алдарлыг коммунист партиясың удуртулгазы-биле, улутпүрүк болгаш көдээ ажил-агыны катап тургузарың болгаш хөгжүдериниң таласы-биле улуг чедишкенин чедиң ап, демократтыг улуг чаартылганы боттандырып турар. Чангыс-ай, демократтыг, хамаарышпас болгаш тайбынга ынакшылдыг Германияны тургузары дээш демисежип турар Германияның Демократтыг Республикасында тайбын тургузушкун улам калбарып турар.

Демократия болгаш социализм лагериниң күштери кончуг улуг болгаш империалист лагерини күштеринден артык. Мораль-политика-даа таласы-биле, база эконом-даа таласы-биле демократия болгаш социализмниң лагери тилелтирбес күш болуп турар. Хостуг улустар болза,

Ленин — Сталинниң тийлетирбес улуг тугу-биле херелдетиниң, найыралды болгаш акы-дунмалык чоруктуң идеологиязы-биле каннаынган болгаш катыштырган. Хостуг улустарга совет улус чаа амыдыралды тургузар таласы-биле акы-дунманың ак-сеткилдиг дузаламчызын көргүзүп турар болгаш бүгү ажылчы чоннарың эң чоок өңүчү болуп турар.

Капиталист, колоний болгаш хамаарылгалыг чурттарның ажылчы чоннары ленинизмниң идеялары-биле сорук киргеш, боттарың хосталгасы дээш демиселге улам-на шиптирлин-биле көдүрүп турар. Капитал чурттарында калбак массаар араатанзыг кулданышыкыга удур, эндере боо-чепсек бүүдүрүп үндүрүшкунүңе болгаш чаа дайынны кыпсыкчыларга удур, бөдүүн кижилерге когаралдарны болгаш хилинчекти таварыштырып турар империалисттерни улуска удур политикказыңа удур демисежип турар.

Бүгү чурттарның ажылчы чоннары оларның шыңгы херээниң тилээринге бүүрүлдиг болур чорукка ленинизм чепсеплеп, империалисттерни чимезишкенинеге удур семерилдигиң дыңзыдарыңче кийгирип турар. Ленинниң чугаалганы болза: «Империализм өлүп бадын чыдар; ол өлүп чыда он-он, чүс миллион кижилерге көстүп көрбөзүн хилинчектешкенини таварыштырып болур, ыналза-даа ону буураашкындан кандыг-даа күш туурашпаас».

Америк империализм болза, эне реакциялыг болгаш ыт чок, эне ханыг болгаш калчаа араатанзы империализм болур болгаш улустарны мегелээрин, оларны делегейиң чаа дайының орунче кирип идишкенин оралдажып турар. Артык канчаа үндүрүп алырда, еске чурттары үптөп дээрбездерде миллиондыларга болгаш миллиончуларга улустарны ханыг өлүрүшкунү черек. Олар империализмни ишти ки болгаш даштык чөрүлдээринден, кризистин аймылыңдан чылаар эжитки дайынче оруктан тып алырын кордап, ажылчы болгаш демократтыг шимчээшкенин базары, колоний болгаш хамаарылгалыг чурттарың улустарның национал-хосталгалыг демиселиң өзүп турар чалбызың өжүрерин, хостуг улустарны чок кылырын болгаш бодунун делегейге дергинделит тургузарың оралдажып турар.

Делегейиң чаа дайының өзүп турар айылыңа удур тайбынга ынакшылдыг улустар бүгү делегейге тайбын дээш демиселдиң тутунуң алаанда улам сыйрып катыжып турар. Тайбын дээш демиселчилерни мурнуку одуруунда совет улус чоруп турар.

Тайбын болгаш улустар аразың найыралың политикказы болур Совет Эвилелиниң ленинчи-сталинчи даштык политикказы бүгү депшилгелиг кижилер төрелгетенин-биле өөрүшкүлүг деткип турар. «Бистиң тайбын политикказы бөмбүрүктин чурттагычтарың эң-не хөй кезин деткип турар» — деп Ленинниң сөстөрүн амыдырал күбүрдө бадыткап турар.

Тайбын камгалаары делегейиң бүгү улустарың херээ болур. Тайбын болгаш улустарың хосталгасы кымга-ла үнелиг болур, кымга-ла дайын билдингир болур, кым өлүмге удур амыдырал дээш, дүмбей чорукка удур чаа культура дээш туржуп турар болдур, бүгү-ле ак-сеткилдиг кижилер, социал, политиктиг азы шажын таласы-биле хамаарылгалыг хамаан чокка бүгү улус чаа дайын кыпсыкчыларыңа удур тайбын дээш иделкейлиг демисежип турар. Тайбын калалакчыларың бүгү чурттарда өзүп турар шимчээшкени болза, амгы үедө эң-не улуг шимчээшкени болуп турар. Атомнуң чепсекти хоругдуар дугайында Стокгольм Кийгирының алаанга беш чүс миллион ажыг кижиги ат салган, Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кийгирының алаанга ам алды чүс миллион ажыг кижиги боттарың аттарың салган.

«Бир эвес улустар тайбын камгалаарың херээ боттарың холуңа алып болгаш ону тулуңга чедир камгалаар болза, тайбын камгалаатың болгаш быжыглатынган турар» — деп тайбынның улуг тук тудукчузу эш Сталинниң сөстери тайбын дээш чүс-чүс миллион демиселчилерниң лозунг апарган.

Ажылчы чоннарың сонургалы дээш демиселге кандалган коммунист болгаш ажылчы партиялар боттарың төгүлдүг сорулгаларың алдарлы-биле күөсөдип, тайбын болгаш улустарың национал хамаарышпас чоруу дээш демиселдиң тутун бедиң көдүргөшөр.

Коммунист болгаш ажылчы партиялар марксизм-ленинизмден улам-на чаа күштерин ап турар болгаш амгы үеиң бүгү-ле чугула айтырылларыңа харыяларың ап турар. Бүгү делегейиң коммунист шимчээшкени канчаар-даа бистиң хүнеривисте ышкын ыдыг чангыс эпит болгаш күчүлүг турбаан. Коммунист партияларың алдарыг ажил-херектери, оларның хүрээ-ленин өзүшкүнү, оларның алдар-хүндүзүнүн чонун ортузунда өзүп турары, масса чон-биле оларның харылаазының быжыгып турары болза, ол дугайың тодаргай херечилеп турар.

Социализмден еске чүү-даа кижиги төрелгетени болгаш миллион-миллион кижилерни дайындап, аш-түрөңдөө болгаш өлүмдөн уштуп ап шылдаас дээрзиниң дугайында Ленинниң чугаазыңа капиталист, хамаарылгалыг болгаш колоний чурттарың ажылчы чоннары улам-на ханызы-биле бүүрүп турар. Тилелгелиг ленинчи өөредиг болза, капиталист кулданышыкыңдан хосталырың шың оруун ажылчы чоннарга айтып берип, империализмге удур демиселге оларны идея таласы-биле чепсеплеп, организастан турар.

Совет улустуң мадырлыг ажил-херектеринде, тайбынның, демократияны болгаш социализмниң лагериниң чедишкенинде, капиталист чурттарың ажылчы чоннарың хосталга дээш демиселдеринде Ленинниң улуг херээ чурттап, тилел-даа турар. Совет улус Ленинниң тутунуң адаа-биле, эш Сталинниң удуртулгазы-биле коммунизмниң тилелгезинче идегелдиг чоруп олурар.

Ленинизм — тайбын, демократия болгаш социализм дээш демиселге бүгү делегейиң улустарың туугу. («Правданың» мурунку чүүлүнден).

Совет улус улуг Ленинниң мөчөөнү хүнүң демдегеп турар

МОСКВА

Большевик партияның болгаш совет күрүнениң үндүлүшү, совет улустуң болгаш бүгү-ле депшилгелиг кижиги-төрелгетениң улуг баштыкчы болгаш башкызы Владимир Ильич Ленинниң чырыктылган амыдыралын бистиң Төрөөн чуртувустун найсылалың ажылчы чоннары бүгү совет улус-биле кады ыдыкты-биле сактып турарлар.

Москваның заводтарыңа болгаш фабрикаларыңа, албан болгаш өөредилге черлеринге агитаторлар болгаш пропагандистер Владимир Ильичниң амыдыралың болгаш революстуг ажылың дугайында В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинниң улуг найыралың дугайында беселалары кылганнар.

Январың 18-те, найсылалдың 30 районнарың Ленинский, Сталинский, Молотовский, Кировский, Коминтерновский, Ленинградский, Тимирязевский, Фрунзенский, Шербаковский, Октябрьский, Пролетарский, Первомайский, Киевский болгаш еске-даа районнарыңа хүндүткелди-кажыдал хуралдары болуп эрткелээр.

Киров районун ажылчы чоннарың, партия болгаш совет, профвиедлериниң, комсомол организацияларың төлээлекчилериниң хүндүткелди-кажыдал хуралың партияның Москва хоорай комитетиниң секретари эш И. И. Румяшев «Ленин чокка 28 чылда, эш Сталинниң удуртулгазы-биле, ленинчи орук-биле» деп илеткелди кылган.

Ленинград районун ажылчы чоннарың төлээлериниң хүндүткелди-кажыдал хуралыңа илеткелди РСФСР-ниң Чырыдышкын Министр И. А. Канров, Фрунзенский районга — академик Г. Ф. Александров, Первомайский районга — Политиктиг болгаш эртем билгилерин негедириниң Бүгү-эвилел нийтиелени баштаар чериниң даргазың оралакчы эш О. А. Хвалевнов, Шербаковский районга — ВЦСПС-тиң секретари эш И. В. Горюшкин олар илеткелдери кылганнар.

Ол хүндүткелди-кажыдал хуралдарың киржикчилери эш Сталинга байырларың улуг көдүрүшкүн-биле хүлээп алганнар.

ЛЕНИНГРАД

В. И. Ленинниң Төп музейиниң Ленинградта салбырыңа ажылчы чоннар үзүктелешкени чокка барып турганнар. Эң ылангыя Владимир Ильичниң шаанда чурттап, ажалдап турган байжаны — музейлерге кончуг хөй кижилер чыгып турган. Оларны бирээзи — Херсон кудумчу-

нун № 5 байжыңа барганнар. 1917 чылда Ленинниң бижээни болгаш Советтерниң II Бүгү-россия съездине хүлээп алганы тайбын дугайында декретти онза сонургап турганнар. А ол декретти Ленин ол байжыңа бижээн.

КИЕВ

Январың 18-тен эгелээш Киевке ажылчы чоннарың В. И. Ленинниң мөчөөнү хүнүнден бээр 28 чыл болганыга турсааткан хүндүткелди-кажыдал хуралдары эгелээш турган.

Киевтиң Ленинский районун ажылчы чоннарың хүндүткелди

кажыдал хуралы уран-чүүл ажылдакчыларың клубуңа болуп эрткен. ВКП(б) райкомунун секретари эш Буткевич «28 чылда Ленин чокка, эш Сталинниң удуртулгазы-биле — ленинчи орук-биле» деп илеткелди кылган.

ГРУЗИЯ

Грузияның ажылчы чоннары боттарың республиказың эң ылангыя колхозчу суурларыңа электрижилдизиниң чедишкенинеге чоргаарлаңып турарлар. Ол чедишкенин — улуг Ленинниң айтышыкыңарың амыдырал кырыңа боттанышыкы болуп турар.

1921 чылда-ла, Грузияга совет эрге-чагырганы тургусканың соонда каш-ла айлар эрткенде Кавказтың коммунисттериниң Ленин «...бай крайны бүүдүрүкчү күжүн, ак хөмүрүн, сугтарыңа бүгү-ле аргалар-биле сайзырадыры эрге чок чугула» деп бижээн болгаш «тараачыларны амыдырал байдалың экижидериң дораан-на оралдажыр болгаш электри-

жидилге таласы-биле улуг ажылды эгеленер» деп кийгырган.

Совет эрге-чагырганың чылдарың дүргүзүлдө Грузияны дүрген суглуг хемнеринде ийи чүс ажыг колхоз электростанциялары тургускан. Чүгле чангыс Грузия районда электростанциялар безин чыл сайында 7-8 миллион киловатт-шак электрэнергияны үндүрүп турар.

Грузияның көдээ тургустунган электростанцияларың электри күштериниң барык-ла чартык кезин колхозтарда ажылдары механизастаарыңа ажылап турар.

Республиканың хемнеринде ам-даа он-он чаа электри станциялары тургустунуп турар.

МУРНУУ-САХАЛИН

Владимир Ильичниң амыдыралың болгаш революстуг ажил-чорууларын көргүзүп турар делегелер Мурнуу-Сахалинниң культура Ордуларыңа, клубтарыңа болгаш библиотекаларыңа ажытыңгылаан турган. Ленинниң херээниң уламчы-

КАЗАНЬ

Казаның В. И. Ульянов — Ленин аттыг университетиниң акт залыңа университеттиң бешки курсчулары «В. И. Ленин марксичи эртемниң

улуг корифейи» деп лекцияны дынааннар. Аңаа Владимир Ильич 64 чыл мурунда студенттерниң революстуг үнүшкүнүн организастан.

КАЛУГА

Калуганың машина тудуунуң заводунун аныяктары ол заводка бөдүүн ажылдакчыдан эгелээш бүдүрүлгени командирлеринге четкен

В. В. Викторовтун, И. Я. Сливковун, В. Г. Горячевтиң болгаш өскелериң-даа чугааларың онза сонургал-биле дынааннар. (СЭТА).

Уран-чүүл болгаш литература таласы-биле Сталинчы шаңналдың комитетинде

Уран-чүүл болгаш литература таласы-биле Сталинчы шаңналдың Комитетиниң ээлчеглиг пленарлыг хуралы январың 15-те болуп эрткен.

Кино болгаш музыка чогаалдарың хуралга чугаалашкан. И. Г. Большаков биле Т. Н. Хренников дынадыг саналдар кылганнар.

1951 чылда Сталинчы шаңнал тыпсыры-биле уран-чечен болгаш документ-хроникалыг кинофильмдерни кириген. Оларны хөй кезин Совет Эвилелиниң улустарың чогаалдыкчы күш-ажылың сорук киргени социалист тургузушкунун темаларыңа алдаржыткан. Музыка чогаалдарың аразында элээн каш эвилелешкен республикаларың композиторларың оперлары, ораториялары, симфония сюиталары болгаш шүүткелдер, чарла болгаш тамшылар бар. Чаа ажылдарың аразында В. И. Ленин болгаш И. В. Сталинниң коммунизмниң улуг тудуларың дугайында улустар аразың найыралың болгаш тайбын дугайында чогаалдар бар. Келген чүүлдерни чугаалажырыңа А. Фадеев, А. Гольдберг, Д. Шостакович, В. Захаров, Ю. Шапорин, Н. Голованов, А. Новиков, К. Караев, А. Гулакин, И. Пырьев, А. Венулова, С. Муканов, С. Михалков, М. Турсун-Зале болгаш өскелер-даа киришкенер.

(СЭТА).

Н. В. Гогольдуң өлгөн хүнүңден бээр чүс чыл болганыңа

Бистиң чурттуң хөй-ниитизи орустун улуг чогаалчы Н. В. Гогольдуң өлгөн хүнүнден бээр 100 чыл болган оюн демдегелээриг белгеленип турар. Винницкиден, Луцкиден, Тамбовтан, Саранскиден болгаш еске-даа хоорайлардан улуг чогаалчының номнарын парлап үндүрүп турарың дугайында, оон амыдыралыңа болгаш чогаалыңа хамаарыштырган лекцияларың илеткелдерин болгаш делегелериниң дугайында, «Ревизор» болгаш «Женитьба» деп өлүм чок комедиялар театрларда, клубтарда болгаш культура байжаныңа үндүрүп турарың дугайында медээлер кээп турар.

Дагестан АССР-де чурттап турар улустарың дылдарыңа Н. В. Гогольдуң «Тарас Бульба», «Ревизор», «Женитьба» деп чогаалдарың очулдурган. Ол ышкаш еске-даа националдарың дылдарыңа очулгалар кылдынып турар.

Махачкалада А. М. Горький аттыг шии театрың коллектив «Тарас Бульба» деп тоожудан көргүзүп белеткеп турар. Кумык шии театры «Ревизорну» көргүзөр. Ол-ла чүүлү Винницкиниң хөгжүшши театры база көргүзөр.

Чурттуң бүдүрүлгө черлеринде, колхозтарда, өөредилге черлеринде литература кезжээри болуп эртип турар, ында бот-тывыңгыр уран-чүүлүң киржикчилери улуг чогаалчының чогаалдарың номчуп турар. (СЭТА).

Кызылга болган хүндүткелдиг кажыыдал хурал

Дүүн, Кызыл хоорайың Сталин аттыг культура байжыңыга В. И. Ленинниң мөчөөнү хүнүнден бээр 28 чыл болган оюңа турсааткан хүндүткелди-кажыыдал хурал болган.

Хүндүткелди-кажыыдал хуралды ВКП(б) хооркомунун секретари эш Г. Степанов ажыткан. Эш И. В. Сталинни баштадыр ВКП(б) ТК-ның Политбюрозу составтыг хүндүлүг президиуму хуралдан динмиттиг үр адыш часкашкын-биле сонгаан. Владимир Ильич Ленинниң мөчөөнү хүнүнден бээр 28 чыл болганың дугайында илеткелди эш Н. Курбатский кылган. Ленинниң идеяларын тилеп турар улуг күжүн, оон херек кырында амыдыралда боттанып турарың илеткелчи көргүскен. Амгы үедө делегей байдалың дугайы, бистиң чуртувуста коммунизм тургузушкунунун чедишкени боттанып турарың илеткелчи чугаалаан.

Владимир Ильич Ленинниң удуртулгазы-биле тилээн. Октябрьниң социалист Улуг революцияың ачызы-биле иштиги, даштыкың дарлалыңдан хосталгаш Тываның ажылчы чоннары чагай амыдыралды тургузуп турар. Совет Эвилелиниң составыңа Тываның киргени областың ажил-агы, культура тургузушкунуңа улуг эргилде болган. Ленин — Сталинниң улуг партияның удуртулгазы-биле тыва улус улуг орус улус-биле кады коммунизм тилелгезинче бар чыдар деп илеткелчи чугаалаан.

В. И. Ленинниң шыңгы херээниң уламчылакчызы, бүгү делегейиң ажылчы чоннарың ынак баштыкчызы болгаш башкызы, тайбынның улуг тук тудукчузу И. В. Сталинга чорудар байырлыг чагааны хуралды киржикчилери улуг сорук киришкени-биле хүлээп алган.

Владимир Ильич Ленинниң Мавзолейи.

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ

Районда политиктиг агитация ажылы

Чаа-Хөл районунун партия организациялары политиканың болгаш ажил-агыйнын талазы-биле большевик партиянын, совет чазактын шийтпирлерин болгаш директиваларын ажылчы чоңун ортузунга тайылбырлап таныштыры-биле политиктиг агитация ажылын калбаа-биле непертерип турар.

Эрткен 1951 чылдың эгезинден бээр бо хүннерге чедир ВКП(б) райкомунун илеткелчилер бөлүүнүн кижигүннери 3820 кижиге 98 удаа азы-бүрү темаларлыг лекцияларын, илеткелдерин чоруткан. Эштер Ондар-оол, Онга олар 14—18 чедир лекцияларын, илеткелдерин ажылчы чоңарга кылган.

Партия эге организацияларынын агитколлективтеринде 158 агитаторлар ажылдап турар, олар 1951 чылдың эгезинден бо үеге чедир ажылчы чоңар ортузунга 1232 аныз-бүрү темаларлыг беседаларын, 2060 удаа ыткыр солун номчулгаларын чоруткан. Политиктиг агитациянын калбак масса ортузунга непертеринге кызымакай ажылдап турар агитаторларга санадып турарлар болза, Ак-Дуруг сумузуна эш Аспан-оол, Чаа-Хөл сумуна эштер Драко, Сагалаков олар болуп турар.

ВКП(б) райкомунун бюрозуна агитация-массалыг ажылдарны эки-жидеринге хамаарышкан айтырылдарын эрткен 1951 чылдың дургузунда 15 катап тургузуу чугаалажып, агитколлективтерин ажылчыга турган четпестерин чогуур өйүндө илереди, ол четпестерин эдил алырнын арга-хемчеглерин агитколлективтерге айтып берип, оларның хүн бүрүдөгү ажылдарына тодаргай сорулгаларын салып, практиктиг дузаны көргүзүп турган. Партия эге организацияларынын секретарынын билгил мергежилни бедилер сорулга-биле эрткен чылын район төвүнге 5 семинарларын эртирген.

Район төвүнге агитаторларның дуржулга солчурунун чөвүлел хуралдарын 4 удаа эртирген болгаш ВКП(б) райкомунун илеткелчилер бөлүүнүн инструктажыг хуралдарын 3 удаа чоруткан.

Бо аяп чоруткан хемчеглерин түнелдиге агитаторларның ажылга харыялгалары улам бедил, хей-хей беседаларын, солун номчулгаларын

масса ортузунга чорудуп, оларның күштерин районунун мурнунга салдырган политиканың болгаш ажил-агыйнын, культур-тургузуушкунун сорулгаларын чедишкенин шийтпирлеринге сырый мобилизастап турар апарган.

Партия политиктиг агитациянын районунун ажылчы чоңарынын ортузунга калбартып чорутканынын түнелдиге район 1951 чылда ажил-агый, политика талазы-биле улуг чедишкенин чедип алган. Күрүнге эт дужаарынын планын 100 хуу, дүк дужаарынын планын 128 хуу күүсеткен болгаш 1951 чылда колхозтарның нянтлештирген малдарын өстүреринин планын ниитизи-биле 114 хуу күүсеткен. 1950 чылда районунун арат ажил-агыйлары коллективтиг ажил-агыйже 74 хуу хаара туттулган турган болза, 1951 чылда 91 хуу чедир хаара туттулган. Эрткен улус судатарынын сонгулданынын үезинде районунун сонгулданы наздылгалары—улус судунун шийткенин кандидатуразы дээш 99,8 хуу, улус төлөөлеринин кандидатуралары дээш 96,37 хуу бадылашканын бергеннер.

Партийжи политиктиг агитациянын талазы-биле чедип ап турар чедишкенин-биле чергелештир четпестер дыка хей дээрзин минтип демдеглээри чугула. Чүд дээрже, ВКП(б) райкому, оон пропаганда болгаш агитация килдизин агитколлективтерин ажылчыга удурутпанын ам-даа куду денелде чорудуп турар. Агитколлективтерин ажылын контролдоп хынаар ажил сула. Оон уламандан чамдык агитколлективтер удуруткучулары агитаторларның ажылын план өзугаар боттуг удуртпайн турар. Ылангыя Молотов атыг колхозта партия эге организацияны секретари эш Комбу агитас-массалыг ажылды колхозчулар ортузунга чорударын сулараткан. Ол агитколлективтин чамдык агитаторлары агитация ажылы чорутпайн, чүгге агитатор деп ат эдилеп чоруур. Оон түнелдиге колхоз 1951 чылда күрүнге тараа дужаар планын база тудуг планын ыракта чедир күүсетпэн. Ол ышкаш четпестер «Бай-Булу», «Бурунгаар» колхозтарда агитколлективтерин ажылында база бар.

ВКП(б) райкомунун чанында илеткелчилер бөлүүнүн ажылы ам-даа куду денелде туруп турар. Бөлүктүң кижигүннеринин ажылын тодаргай план өзугаар удурутпуну база хүн-бүрү контролдоп хынаарын ВКП(б) райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизинин эргелекчизи эш Курузун боттандырбайн турар. Ол ышкаш ВКП(б) райкомунун бюрозу илеткелчилер бөлүүнүн ажылын боттуг сагыш салбааны дыка четпес. Илеткелчилер бөлүүнүн Адыжы, Медянцева ышкаш чамдык кижигүннеринин бүдүн чыл дургузунда масса мурнунга чангыс-даа илеткел, лекция кылбааны илеткелчилер бөлүүнүн ажылының ала-чаягарлап чоруп турарына херечи болуп-дур.

Эрткен 1951 чылдың күсүк тараа ажаап алышканынын болгаш күрүнге тараа дужаалгазынын үезинде чамдык черлерге партияжи политиктиг агитацияны чөп организастап шыдаанынган база массанын күжүн шын организастаанынган күрүнге тараа дужаар планын чүгө 87 хуу күүсеткенин илеткелчилер бөлүүнүн деп министри чугула.

Ам ВКП(б)-нин район комитетинде калбак массанын ортузунга чорудар партияжи политиктиг агитацияны бедик идея-денелге көдүрер сорулганы салгаш, 1952 чылда агитколлективтерин боттуг удурутп, оларның хүн-бүрүдөгү ажылына практиктик дузаны көргүзүп, контрол хыналданы боттандырарын чедип алырны база агитколлективтер удуруткучуларынын өөредилге семинарны өй-өйдө чорудуп, агитаторларның дуржулга солчуушкунун чөвүлел хуралдарын район төвүнге эртирп турарын боттандырар.

ВКП(б) райкомунун чанында илеткелчилер бөлүүнүн ажылын тодаргай план өзугаар удурутп, оон ажылын хүн-бүрү контролдоп турарын күүседир.

Партийжи политиктиг агитацияны масса ортузунга күштелдирп тургаш, 1952 чылда районунун мурнунга салдырган ажил-агыйнын, политиктиг база культур-тургузуушкунун сорулгаларын бедик түнелдерге күүседирин чедип алыр бис.

Т. БЕГЗИ.

ВКП(б)-нин Чаа-Хөл райкомунун секретари.

Социалистиг чарышты боттуг удурутп

Чоокта чаа, ВКП(б)-нин Току райкомунун бюрозуна Сыстыг-Хемде ыш ажил-агый черинин ажилчыларын ортузунда социалистиг чарышты чоруп турарынын дугайында ол черин директор эш Ичин-Норбуун илеткелчин диднаан. Ыш ажил-агыйнын дирекция чери, мында партия организациязы ажилчыларын ортузунга социалистиг чарышты калбартып талазы-биле чамдык чедишкенин ажилдарын кылган, бугурулде бугу ажилчылар социалистиг чарыштын хүлээгелерин алган. Кижилер аразында, бригадалар аразында социалистиг чарышты элээр калбартакан.

Оон түнелдиге, бугурулде 1951 чылдың IV кварталында ыш кезеринин планын 157 хуу, ыш сөөртүрүнүн планын 160 хуу күүсеткен. Бугурулдеги ажилчыларын ортузунда социалистиг чарыштын мурнакчылары дыка өскөн. Ыш сөөртүр бригадалар Айыр-Санаа квартал нормазын 125, Машкап-оол 124, Кызыл 123, ыш кезер бригадалар—херэзжен Хапаа 118, Доржу 119, Маады Таяя 119, Данзын-оол 118 хуу күүсеткилээр.

Бригадаларын ажалдап турар черлеринде ажил нормазын ажыр күүсеткенин хүн-бүрүдө илереди көргүзүг самбыраларын тургускаан. Бугурулдеги ниити түнелдин ай санына уладуруп турар. Агитчууларны болгаш хана солунун доктаамал үндүрүп келген. Эрткен чылдын дургузунда ажилчыларын бугурулде хуралдарын 11 удаа чыгылдырган, дирекция чери активтеринде кады чөвүлел хуралдарын 37 удаа кылган.

Ындыг болза-даа, бугурулдеги ажилчыларын ортузунда социалистиг чарышты боттуг удурутп болгаш калбартып талазы-биле партия эге организациязы, дирекция чери, мында профэвилел, комсомол организациялары дыка сула ажалдап, мурнакчы шалыпчыларын эки үлгер-дуржулгаларын калбаа-биле непертеринин ам-даа чедип албаанын райком бюрозу демдеглээн.

Ындыг болза-даа, бугурулдеги ажилчыларын ортузунда социалистиг чарышты боттуг удурутп болгаш калбартып талазы-биле партия эге организациязы, дирекция чери, мында профэвилел, комсомол организациялары дыка сула ажалдап, мурнакчы шалыпчыларын эки үлгер-дуржулгаларын калбаа-биле непертеринин ам-даа чедип албаанын райком бюрозу демдеглээн.

Профэвилел организациязы ажилчылар ортузунга кескү ажил кылбайн, социалистиг чарышты организастаар, оон күүселдезин контролдоп ажылды чорутпайн турар. Куш-ажылдың камгалалын экижидер, сагылга-чурумну дыздыр хемчеглерин албайн турар.

Ындыг турбуже, партия организациязы профэвилел организациязын эки удуртпайн келген. Ажилчыларын ортузунда политиктиг кижизидилге ажылы, лекциялар, илеткелдер номчулгалары, беседалар, ыткыр номчулгалар кончуг кызы чоруп келген. Культурга массалыг ажил ажилчылар ортузунда кескү чорувайн турар — деп бюро демдеглээн.

Илерээн четпестерин чайладып узуткаар, социалистиг чарышты чогуур негелдезинге чедир калбартып, ыччангаш 1952 чылдың бирги кварталында ыш кезеринин болгаш сөөртүрүнүн планын долдур болгаш ажыр күүседирин хандырар дугайында тодаргай хемчеглерин айтыпкан доктаалыг райком бюрозу хүлээп алган.

Илерээн четпестерин чайладып узуткаар, социалистиг чарышты чогуур негелдезинге чедир калбартып, ыччангаш 1952 чылдың бирги кварталында ыш кезеринин болгаш сөөртүрүнүн планын долдур болгаш ажыр күүседирин хандырар дугайында тодаргай хемчеглерин айтыпкан доктаалыг райком бюрозу хүлээп алган.

Профэвилел организациязы ажилчылар ортузунга кескү ажил кылбайн, социалистиг чарышты организастаар, оон күүселдезин контролдоп ажылды чорутпайн турар. Куш-ажылдың камгалалын экижидер, сагылга-чурумну дыздыр хемчеглерин албайн турар.

Ындыг турбуже, партия организациязы профэвилел организациязын эки удуртпайн келген. Ажилчыларын ортузунда политиктиг кижизидилге ажылы, лекциялар, илеткелдер номчулгалары, беседалар, ыткыр номчулгалар кончуг кызы чоруп келген. Культурга массалыг ажил ажилчылар ортузунда кескү чорувайн турар — деп бюро демдеглээн.

Илерээн четпестерин чайладып узуткаар, социалистиг чарышты чогуур негелдезинге чедир калбартып, ыччангаш 1952 чылдың бирги кварталында ыш кезеринин болгаш сөөртүрүнүн планын долдур болгаш ажыр күүседирин хандырар дугайында тодаргай хемчеглерин айтыпкан доктаалыг райком бюрозу хүлээп алган.

Политөөредилгени улам шынаржыдар

Чөөн-Хемчик районун партия чырыдышканын четкинде өөредилге бо чылын эрткен чылдазын дан эки чоруп турар.

«Искра» колхозта (пропагандист Дөгүс), көдээ ажил-агыйнын Чадаанада дуржулга станциясында (пропагандист Смоленцев), «Октябрь» 30 чыл ою» колхозта (пропагандист Качычир-оол), Жданов атыг колхозта (пропагандист Буян) политшколаларын кичээлдерин организастыг болгаш бедик идеягил денелде чоруп келген.

Ынчалза-даа, партия чырыдышканынын ажылын негелденин чогуур

түнелдиге чедир организаставайн турар черлер ам-даа бар. Чизээ, Ленин атыг колхозта (пропагандист Семис-оол), Жданов атыг колхозта (пропагандист Биче-оол), Сталин атыг колхозта (пропагандист Данзы-Белек) политшколаларын кичээлдерин үзүктелешкенин чоруп, а кичээлдер болгулаанда шынар чок эртип турар таварылгалар-бар.

Бо чорук болза, ол черлерде пропагандистерин талазында боттарга ошаашкан ажил херектиг чугулазын ам-даа чедир үнелдиге турарын херечилеп турар. Политиктиг

өөредилгеге сумуларын чамдык удуруткучуларын талазында соннуургал чогун көргүзүп турарлар база бар. Жданов атыг колхозта партия организациязынын секретари Кежикпен, Ийме сумуда Ленин атыг колхозтун партия организациязынын секретари Сотпа оон 2—2 удаа, Шемн суму Совединин даргазы Дамдын-оол 3 удаа кичээлдерге келбээр.

Марксизм-ленинизмдин теориязын өөренеринин кижигүннерин эргелекчизин чугулазын партиянын болгаш Советтин удурутп активин үнел көөр херек.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Профэвилел организациязынын ажылын экижидер

Тес-Хем районун профэвилел организациязынын составында 150 ажыр профэвилел кижигүннери санынын турар. Профэвилелдин куду организацияларында районун кижигүннеринин, банкынын коллективтеринде профэвилел бедиктери ышкаш эки ажалдап турар организациялар бар.

Ынчалза-даа, районун профэвилел организациязынын ниити ажылы профэвилелдеринин Уставынын негелдерин ам-даа хандырбайн турар. Профэвилел райкомунун даргазы эш Шипилин бодунун удурутпанын куду организацияларын ажылын удуртпайн турар.

Районун профэвилел организациязынын активин чымдырбайн келген болгаш активтиг сөөлүгү хуралы каян болганын безин Шипилин билбейн турары чөгөнчиг.

Профэвилелдин чер-чер комитеттеринин даргаларын болгаш бөлүктөрүнүн организаторларыннын семинарларын болгаш чөвүлел хуралдарын чырып практикалавын келген. Оон ажурунда, райпо коллективинде профэвилел комитетинин даргазы эш Матвеева бодунун ажил хүлээлгенин билбейн турары таварылга эвес. Профэвилел организациязынын сорулгалын билбеп алырын сонуурган, райкомдан ону оода Ус-

тав-биле хандырарын каш удаа дилезе-даа, эш Шипилин ону хандырбаан. Профэвилелдин чер-чер организацияларына барып практиктиг дуза көргүспейн турар.

Райкомунун талазында удурутпанын болгаш негелденин кошкан болуп турары-биле районда профэвилелдин куду организациялары боттарынын хүлээлгелерин багай күүседип, олар ам-даа социалистиг чарыштын организаторлары болбайн турарлар.

ВКП(б) Тес-Хем райкому бодунун удурутпанында профэвилел райкомунун ажылына негелдени улгатырза чогуур.

И. ПАРФЕНОВ.

Алдан сес баштан үш чүс он чеди чедир

Бий-Хем районун Ленинка суурунда «Кызыл сылдыс» колхозтун хойжузу 51 харлыг Маады Седип, оон кадайы Оюн Бичин-Уруг олар 1949 чылдан бээр колхозтун хой малын ажаап өстүрүп келгеннер. Ынчаарда хүлээп алган 68 хойларын ам 317 чедир өстүргөн.

Ийи ажыг чылдың дургузунда хой малды ол хире кылдыр өстүреринге бир кол чүүл оон чаш төлүн менди доруктуруп ап турганы болуп. Чаш хураганарны менди хүлээп ал, доруктуруп азыраар ажылды оон кадайы Бичин-Уруг кол харылап турар. Ол хураган бүрүзүн чыл бүрү менди азырап келген. Ам 22 хойларын төрөөн 23 хураганарны менди доруктуруп турар. Ам төрүүр 85 хойларын хураганарын менди алыр дээш ол кончуг кызымакай ажалдап турар.

Хойжу Седип биле Бичин-Уруг олар хой малдың чүгө баш санын өстүрүп турар эвес, хары оон-биле кады хойнун шынарын база Сейзырадып турар. Эң баштай хүлээп алган тыва хойларын чыл бүрү кары кул кошкарлар-биле өдөршпирип турганынын түнелдиге ам хойнун 80 ажыг хуузу хайнак болуп турар. Олар улуг чаагай, эйгир, дүкүр. Мурнунда тыва хойларын хой бурзулдан 800—900 грамм дүк кыргып ап турган болза, ам каракул уксаа-биле хайнактаан хойлардан 2 килограмм чедир дүк ап турар.

Чаш малды менди доруктуруп ап турары-биле кады хойларын ажаалгазын экижиткен. Бо талазы-биле Седиптин дуржулгазы улуг. Чүл дие, хойну эртенги оларда баштай өдөрлаткаш, дүш хиреде өлөкө кирип, сиегендип турар. Хойну хүнде үш чедир сугтарып турар. Ылангыя чайгы үедө хой мал сугга, кужурга кончуг ырак. Ынчаар хойларын сугтарып, үргүчү кужурладып турар. Хойну Седип боду кадарып турар болгаш чагынын кайы-даа үелеринде оларны кончуг таарыштырп турар.

Нитинин мал ажылын өстүреринге боттарынын болал-сагынын шуут угландырган мурнакчы хойжулар чокку чылдарын иштинде ол хонун 1000 баш чедир өстүрер деп улуг сорулганы салып турарлар.

М. КАВАА-САРЫГ.

Мергежилдик чылгычы

Улуг-Хем районун Торгалыг «Свобода труда» көдээ ажил-агый артелине эш Кыргыз Сарыг-оол 1951 чылдын май 30-де кирген. Ол хүнден эгелээш-ле эш Сарыг-оол колхозтун 153 баш чылгы малын ажаап кадарары-биле хүлээп алган. Оон бээр эш Сарыг-оол колхозтун чылгы малын чангыс-даа чидирг чок бүрүн менди кадарып турар.

Эш Сарыг-оол чылгы малды ажаап кадарарынын талазы-биле бедик мергежилдик болгаш дуржулгады кадарчы болуп турар. Ол чылгы малды чылдың кайы үелеринде кандыг өдөрлаткаш-биле хандырарын эки билер. Оон чылгы мал өдөрлаткаш черлерин шушту планнап көрүп каан тусый демдектерлиг болуп турар болгаш оон хайгааралында турар чылгы мал ыччангаш чылдың кайы-даа үелеринде семис, шырак, күштүг болуп турар.

Эш Сарыг-оол 1951 чылда 564 күш-хүннерин ажалдап алган болгаш авансага 1133 килограмм кызыл-тасты болгаш оон ынай акшадан эгелээш өске-даа чүүлдерин алган. Эш Сарыг-оол бодунун аксеткилдиг кызымак куш-ажылы-биле «Свобода труда» колхозтун бүтү кижигүннеринин хүндүлөп көөр чоруп чедип алган. Ол ам бай шыдалдыг аас-кежиктиг чурталганы чурттап, бодунун күштүг шырак колхозу-биле чоргараланып турар.

В. СУМБУР.

Чылгычы ашкыларын чедишкенин

Чөөн-Хемчик районун Ийме сумузуна Ленин атыг колхоз тургустунуп келгенден бээр М. Бюрю бодунун эрес кызы Мешке-биле кады колхозтун чылгызын кадарып келген. Бо ийи адалышкыларын хайгааралында турар колхозтун 300 ажыр чылгы малы менди чаагай өзүп турар. 1951 чылда төрөөн бөлөрүнүн кулунарын бүрүн камгалап алган.

Чылгычы Бюрю колхозтун чылгызын Сеегеннин чаптып баткез ховуларында өдөрлаткаш турар болгаш өй-өйдө шынаадан кужурладып ап турар. Чылгыда күжү сенип турар бога, чаваалары Бюрю баш бурунгаар сиегендип турар.

Бюрюбунун болгаш оон үрү Мешкенин күш-ажылын колхозчулар кончуг үнелер турар. Чоокта чаа болган бүтү колхозчуларын хуралы ол ийи адалышкыны Москвага болуп Бүгү-эвилелдин көдээ ажил-агый делегелдезинге чорудар деп шийтпирлеп, дилег кылган.

Колхозтарда отчёт база отчёт-соңгулда хуралдарын организастыг эртирер

Көдээ ажил-агый артельдерин быжыдар талазы-биле ап чорутууган хемчеглерин түнелдиге 1951 чылда областың колхозтары чаа-чаа чедишкенин чедип алган. Тараа, эгет болгаш дүк дужаал азынын талазы-биле күрүне мурнунга хүлээлгелерин колхозтар чедишкенин күүсеткен. Каа-Хем, Танды, Бий-Хем, Кызыл, Улуг-Хем райондарың колхозтарынын барык кол нуруузу 1952 чылдың тарылгазына хергелээр үрезинерин бүрүн алган. Нитинин малдың баш санын өстүрер, оон продуктуунун бедилер талазы-биле эрткен чылын колхозтар элээш эвес чедишкенин чедип алган.

Ам 1951 ажил-агый чылы доозулган колхозтарын ажил-агый чорудулгазынын түнелдерин үндүрерин чүгүлө айтырып апарган. Ажил-агый чылы доозулган санында-ла колхозтар отчёттук хуралдарын кылдып турар.

Колхоз баштаар черин, даргазын болгаш ревизия комиссиянын сонгу тургускаандан бээр чогуур хуузаазы чеккен колхозтарда отчёт-биле кады артедьдин удурутп органынын сонгулдазын чорудар, бир эвес сонгулда чорудар өйү четпезин колхозтарга чангыс чыл өтчөдүн чугаалажыр. Колхозтарда отчёт-сонгулда хуралдарын чорудары болза, колхозтарын организастыг ажил-агыйнын оон ынай быжылгаларына болгаш колхозчуларын политиктиг база бугурулдеги иделкейин бедилерин дугулаар эң чугула политиктиг ажил-агый хемчеглер болуп.

Эрткен чылын Бий-Хем, Каа-Хем, Кызыл райондарың колхозтарына отчёт-сонгулда хуралдарга колхозчуларын 83 хуузу киржи, 1950 чылдың дургузунда колхозтарын ажил-агый чорудулгазынын түнелдерин чугаалажырына организастыг болгаш бедик иделкейлиг киришкен. Хуралдарга санал берген колхозчулар колхоз баштаар черлеринин ревизия комиссияларынын ажылынын четпестерин чилин-биле шүгүмчүлөп, колхозтарын моон сонгаар организастыг ажил-агый талазы-биле быжылгалар дугайында өртектиг саналдарын берип турганар. Хуралдарын шийтпирлерин үндүреринге колхозчулар база иделкейлиг кирип, күш-ажылы организациязын болгаш төлө-вирин экижидер, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыдар, административ-ажыл-агый чарылгаларын кызыраар, дүжүттү бедилер, нитинин мал ажылын болгаш ажил-агыйнын өске-даа алырларын хөгжүдөр талазы-биле тодаргай хемчеглерин шийтпирлерге айтыпкан.

Оон-биле чергелештир чамдык райондарың колхозтарына отчёт-сонгулда хуралдарын эртиргенинде четпестер болгаш частырылгар бар болгулаан. Колхозтарда отчёт-сонгулда хуралдарын 1951 чылдың февраль 20-ге чедир доозар ужурул турбуже, Барын-Хемчик, Чаа-Хөл, Улуг-Хем, Танды, Тес-Хем, Эркин райондарга ол хуузааны дыка сонгаарлаткан.

Чамдык колхозтарга колхозчуларын келир болза чогуур хуузу четпели турда хуралдарын эртиргилээр. Бай-Тайга, Кызыл, Чаа-Хөл, Барын-Хемчик, Сүт-Хөл райондарын элээр хей колхозтарына херек кырында санап берген күш-хүннерин барымдаалавын ооргаларын ажыр хуваап турган чүүл бар. Тес-Хем, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Чаа-Хөл райондарын чамдык колхозтары тараа культураларын дүжүт планын болгаш мал ажылынын продуктууун бедилеринин планын күүсеткенин барымдаалап бригадаларга, колхозчуларга немелде күш-хүннерин санап бербейн турган.

Колхозтарга ам болуп отчёт-сонгулда хуралдарына бо четпестерин катаптапас ужурул. Колхозтарын улатар катыштырганы-биле холбаштыр отчёт-сонгулда хуралдарын эртирерде колхоз баштаар черлерин, партия организациялары катышкан колхозтарын эт-хөргелерин хүлээп алырнын, күш-ажылдың болгаш өртек-үнегил чүүлдерин саналдызынга чогуур корум-чурумну тургузарынын, база колхозчуларын ниити хуралдарын эртирер оран-ба-

Колхозчу мал ажылына ветеринария хандырылганы негетинин турар

Колхозчу мал ажылы дээрже, улуг хемчээлдиг ажил-агый болуп. Ону өстүрүп сайзыралдыгына зооветеринария хандырылганын ыявалды херек. Нитинин мал ажылын өстүреринин күрүне планын чедишкенин күүседир дие, хамыктын мурнунда зооветеринария талазы-биле хандырылганы экижидер ужурул. Ол сорулганы мал ажылынын специалистерин—мал эмчилерин, зоотехниктер күүседир ужурул.

Ындыг турбуже, Барын-Хемчик районун Аскы-Барлык сумузуна «Ленин ороу» колхозта мал эмчизи эш Седен бодунун хүлээлгенин ак-

жеткээринин айтырыныче онза кичээлге садыры негетинип турар.

Белеткел ажылын эки чорутканын болгаш хуралдарга колхозчуларын кайы кире кээп киришкенин, база партия, советтин удурутп ажил-агыйлачларынын, көдээ ажил-агый специалистерин киришкенин колхозтарга болуп отчёт-сонгулда хуралдарын чедишкенин болуп хамаарыяр. Колхоз бурзуунга эт-хөргелерин инвентаризациязын, сөңхө, ажил-агый чорудулгазынын ревизиязы болгаш чыл өтчөдүн тургузарын өй-шаанда чорудар херек.

Колхозтарга отчёт-сонгулда хуралдарын белеткел чорударынын үезинде колхозчуларын ортузунга политик-массалыг ажылды калбартып чорудар ужурул. Чыл отчёттарын чугаалажырына болгаш удурутп органынын сойгуруна колхозчулар калбаа-биле иделкейлиг киришкени дээш отчёт-сонгулда хуралдарын сорулгаларын бугу колхозчуларга тайылбырлаары тергинин чугула. Колхозтарын баштаар черлерин хуралдарын эртирер үезин болгаш черин артедьдин бүтү кижигүннерин баш удуур дынадып, колхозчуларын эң хей кезин хуралдарга киришкен турарын хандырар ужурул.

Чыл бугурулде планынын болгаш ооруга-чарылга сметазынын күүселденин, артедьдин ажил-агыйнын, баштаар черин ажил-чорудулгазынын байдалын тодаргай чырыктап турар кылдыр отчёт-илеткелди эң ыяк белеткээр ужурул. Отчёт-илеткелди белеткээрине баштаар черин кижигүннери шушту киржири эргежок чугула. Илеткелдин төлө-вирин баштаар черин хуралына көргөн соонда ам ниити хуралга кирир. Отчёттук хуралга колхоз баштаар черинин чыл өтчөдүн талазы-биле ревизия комиссиязын допчу түнелдин ыявалды дынаар.

Отчёт-сонгулда хуралында колхоз баштаар черин ажил-чорудулгазын чугаалажырда, хамыктын мурнунда көдээ ажил-агый артелинин Уставын хажык чок күүседирин болгаш нитинин ажил-агыйнын быжылдарын баштаар чер канчаар хандырар дугайында колхозчулар колхозчуларын киржилгенин, акша болгаш натуралдыг ооругаларын хуваалазын, ооруга-чарылга сметазынын күүселденин, мал ажылынын, дүжүт алырнын, тудуг ажилдарын планынын күүселденин, колхозта агро-зоотехниктиг өөредилгени канчаар организастаанын болгаш он-даа өске айтырылгарын бугу талазы-биле шынгы чугаалажыр ужурул.

Хуралга чүгө баштаар черин ажил-чорудулгазын чугаалажыр эвес, оон-биле кады ревизия комиссиязынын, бригадирлерин, фермалар эргелекчилерин ажалдарын база чугаалажыр болгаш колхозтун мурнакчыларын илереди, оларнын чедишкенин демдеглээр чугула. Баштаар черин өтчөдүн чугаалажыр тургаш МТС биле колхозтун аразында керээнин күүселденин четпестерин шөлээлиг шүгүмчүлел-биле илередири чугула.

Отчёт-сонгулда хуралдарга шөлээлиг болгаш бот-шүгүмчүлелди колхозчулар артедьдин ажылын экижидеринде, четпестерин узуткаарына бодал сагыжын бүрүн илереди чугаалаан турар кылдыр калбартыр ужурул.

Колхозтарын организастыг ажил-агыйн улам быжыдар, дүжүттү бедилер, нитинин мал ажылын хөгжүдөр талазы-биле колхозчу тараачыларын мурнунга улуг сорулгаларын партия болгаш чазак салып турар. Ол сорулгаларын боттандырарын удурутп шыдаар эки кижилерин баштаар черин, ревизия комиссиязынын составына, колхозтун даргазына соңгуур ужурул.

П. КАЛИНИН,
Областың көдээ ажил-агый эргелекчин орколхоз килдизинин инспектор-бухгалтери.

МАРКСИСЧИ—ЛЕНИНЧИ ФИЛОСОФИЯНЫ ӨӨРЕНИП ТУРАРЛАРГА ДУЗАЛАМЧЫ

Марксизмнің тывылганы—философияга революстуг эргилде

Бистер эртемнің коммунизмнің идеяларының тиилелгенин, ол идеяларның амдыралга тиилелгелігін боттанып турарынын үзінде чурттап турар бис. Капитализм өлүрүгө таварышкан болгаш элме че бар чыдарын төөгү хүй келген тутум-на илден-биле бадаткап турар-дыр. Бистик үеисте бүгү оруктар коммунизмге апар чыдар. Чаа, депшилгелги түве тиилетирбес. Шаада нитилелди хоойлу эзугаар аялларга чарылганы шыкш, бот-боттары салчуп турган аялгал чөрүдээлиг элзэн каш чадаларны эртер ужурулуг турганы шыкш, эмги бистик хушеривисте бүгү чурттада капитализм болза, аяллар чок, кижини кижилер чөвө чөк нитилелге, материалдык болгаш сагыш-сеткилдиг бүгү бай-дактарының ээси аялчы чоннар болур нитилелге бодунун оруну чайлап бээр ужурулуг. Капитализмден социализмге баар орук болза, аялгы демиселин дамчытыр, пролетариятын дамчытыр, пролетариаттын диктатуразын дамчытыр болур.

Аялчы аялгы болгаш бүгү аялчы чоннарның коммунизм дээш демиселинге күчүлүг чепсек болза, марксизм-ленинизм болуп турар. Марксизм болза, бойдустан болгаш нитилелдин хөгжүлдээнин дугайында эртем болур, дараткан болгаш мөчүктөн массаларнын революциянын дугайында, бүгү чурттага социализм тиилелгенин дугайында, коммунисттик нитилелдин тургузушкунун дугайында эртем болур (И. В. Сталин «Марксизм болгаш дэл эртемнин айтырлары»).

Маркс биле Энгельстин чус аял чылдын мурунда тургусканы болгаш Ленин биле Сталинның буу талзы-биле хөгжүткени база байытканы марксисчи өөредиг болза, бүгү чуртарын аялчы аялгынын болгаш аялчы кижилер төлөгетенин демиселин тугу болуп турар.

Марксизмнің-ленинизмнің идеяларынын улуг күжү болза, ол идеялар бойдустан болгаш нитилелдин хөгжүлдээнин хоойлуларын шын тодаргайлап берип турарында, аялчы аялгынын болгаш бүгү аялчы чоннарның эрге-ажыктарын илереди турарында болгаш тайбы, демократия база социализм дээш капитализмге уду демиселинине шын орукту айтып берип турарында. Марксизм шыгы эртем эзулук болурун эң улуг революстуг болур орукту болунда чарылбас дүштүрүп турар. Большевик партиянын политиказы болза, совет нитилелдин амдыралчы үнденин болур марксизмнің-ленинизмнің тендиш дивес эртемнің суурунга даянып турар.

Коммунисттик партиянын политиказынын, программазынын, стратегиязынын болгаш тактиказынын теориялгы үнденин болза, Марксизм—Энгельстин—Лениннің—Сталиннің диалектиктик болгаш төөгү материализминин философиязы болур... Диалектиктик болгаш төөгү материализми болза, коммунизмнің теоретиктиг сууру, марксисчи партияның теоретиктиг үнденинери болур... («ВКП(б)нің төөгүзү. Допчу курс» арын 99).

Марксизмнің тыптып келгени болза, философияга эзулук аялчы аялгынын, улуг революстуг эргилде болган. Маркс биле Энгельстин философияга кылганы эргилдени алдыс утказын болгаш төөгүлүг байдаларын тодаратканы улуг теоретиктиг болгаш практиктик ужурудузалыг болуп турар.

Маркс биле Энгельстин философияда кылган эргилдеси болза, бодунун аялгы алыс утказы-биле-лаа, бодунун идеялгы шынары-биле-лаа, нитилелдин хөгжүлдээниге салдарлынын-лаа талзы-биле мурунда тургулаан бүгү философия өөредиглеринин принципалды-биле ылгалып турар өртемчел шинчилеп көөрүнүң чаа эртемни оларның тургусканында болуп турар.

Аялчы аялгынын үнденин эрге-ажыктарын болгаш төөгүлүг сорулгаларын илереди турар марксисчи-ленинчи партиянын өртемчел шинчилеп көөр өөредигин—диалектиктик болгаш төөгү материализмин Маркс, Энгельс, Ленин болгаш Сталин чогаалдып тургусканын. Ол өртемчел шинчилеп көөр өөредиг болза, чайгылыш чок эртемнің, чангыс эпиги материалисттик өөредиг болуп турар. Ол өөредиг өртемчинин байдалын карачагыштын айтып көргүзүп турар болгаш идеалисттик болгаш шажынын хоозун бодалдарга база чүдүлгелерге кандыг-даа дүжүп беринишкенин кылбай турар. Диалектиктик болгаш төөгү материализм болза, салдарлы эртемнің теория болгаш чүвени билп алырын методу болур, аялчы чоннарның эрге-ажыктарына таарыштыр делегейни

революстугу эзу-биле чаартырыче уулган практиктик аял-чорудуга болур.

Маркстын мурунда депшилгелгиде хөй бодакчылар болгаш аял-дакчылар бенин, аялчы массаларды боттан болгаш угаан сарылыдыг төөгүлүг демиселге салмы чок деп санап, бүгүле идегелди «мадырларга», «сагыш-сеткилдиг ызыгууртанын» салып чораннар. Марксизмнің мурунда философ теориянын ийи-чангыс бодакчылар азы оларнын салгакчылары улуг эвес бөлүк кижилер аялган турар.

Марксисчи философия болза, нитилелдин хөгжүлдээнин хоойлузун аялчан делегейде бирги философия болган, төөгүге улус массаларнын шиттирлиг ролун көргүскөй болгаш пролетариаттын база бүгү аялчы чоннарнын хосталгалыг демиселинге бодунун идеяларын бараан болдурган. Улуг бодакчылар Маркс биле Энгельс, Ленин биле Сталин боттарынын өөредигин пролетар революциязы-биле, пролетариаттын диктатуразы дээш, коммунизм дээш демисел-биле холбаштырганнар.

Марксисчи философия аялчы массаларнын, төөгүнүң ол эзулук тургузукчуларынын сеткил-сагыжынын чепсез апарган. Марксизм аялчы аялгынын болгаш бүгү аялчы чоннарнын меделерин чаалап ап, делегейни чаартырынга салдарлыг күш болу берген. Төөгүнүң чорудулганын марксизм-ленинизм шыкш күчүлүг депшилгелги салдарына эске кандыг-даа өөредиг чедирбээн болгаш чедирп шыдавада.

«...Маркс биле Энгельс кандыг-бир философ үзелин» анаа-ла эгелекчилери эвес.—Олар дээрге, хүй-буру өзүп олурар, быгыгып турар боттуп пролетар шимчээшкенин херек кырында баштычылары болур» деп эш Сталин айтып турган (Чогаалдар, том I, арын 350).

Нитилелди социализмге чаартып тургусканы дээш демиселге аялчы аялгынын болгаш оон партиянын революстуг стратегиязын база тактиказын эртем эзуу-биле үндөйлөп тургусканы марксисчи философия бодунун эң чугула сорулгазы деп санап турар. Революстуг практикага, пролетар диктатуразын чаалап алырынга бараан болуру болза, диалектиктик болгаш төөгү материализминин кол сорулгазы болур; «Материализминин ол талзы чокка, ол тууду, чангыс талалыг, өлүг деп Маркс чөптүгү-биле санап турган» деп Ленин бижип турган. (Чогаалдар, том 21, арын 58).

Крепостниктиг эзуга болгаш хаан эзууунга уду аялчы чоннарнын революстуг демиселинге боттарынын философ өөредигин бараан болдурган орустун революстуг демократтарынын—Чернышевскийнин болгаш Добролюбовтун дугайын Маркс биле Энгельс хөй-ле улуду-биле мактап турбааннар. Маркс Чернышевскийнин «орустун улуг эртемдэнин болгаш шүгүмчүлөкчизи» деп адаан. XIX чус чылдагы орустун революстуг демократтарынын шүгүмчүлөкчи болдалы болза, «билдингир төөгү эртемнин Германияга болгаш Францияга тургускан бүгү чүдүлгелеринде дыка бедик туруп турар» деп Энгельс чугаалаан. (Маркс биле Энгельс, шилпип алган чогаалдар. Күрпөлүтиздат 1947 чыл, арын 380). Бичалажков Чернышевский болгаш Добролюбов ол үенин орус амдыралдынын чыдып калганынын хараазы-биле диалектиктик материализмге чедир көдүрүлбөөнөр болгаш көдүрүп шыдаваннар.

Марксисчи философ материализм-биле марксисчи диалектиктик методтук чарылбас чангыс эпиги, диалектиктик материализмин нитилелдин амдыралын өөрениринге непередери, шыгыны эртемнің болгаш чайгылыш чок пролетар партияжи болуру, боттуп чүдүлү революстугу шүгүмчүлөлдү көөрү, тергилдеди, дайынчы шинчяли болгаш оппортунизмге эптеш чогу, теориязыл практикалык сыры хараазыла—чаа хевирин философиязы болур марксисчи философиянын эң чугула демдектери мындгы болуп турар-дыр.

Аялчы нитилелде кандыг-даа үзел аялгы, партияжи шинчилеп болур. Бичала-даа мөчүкчү аялгыларын идеологияны улустун дардакчыларына боттарынын бараан болуп турарын партияжи эвес деп нургулайында-ла чажырып турар-ла. Философия агымдарын демисел болза, кедизинде нитилелдин аялгыларын демисели болурун көргүспүшкөн, марксизм философиянын партияжи принциптин чарлаан. Буржуа философиянын партияжи эвес дигилээр чүдүнгө удурланыштыр марксизм эң муракчы аялгыны—аялчы аялгынын талазына шууг, аялчы-биле туруп алган болгаш кандыг-даа реакциялыг идеоло-

гияга эптеш чок өжөнөшкээнин дугайын меделгэй. «Диалектиктик материализм болза, марксисчи-ленинчи партиянын өртемчел шинчилеп көөрүнүн эртеми болур» (И. В. Сталин, Ленинизмин айтырлары. II-ти үндүргени, арын 535).

Марксисчи-ленинчи философиянын партияжи чоругу эртемнің чорук биле бойдусту болгаш нитилелди херек кырында өөренип көөрү-биле дүжүп турар чүге, дээрге, пролетариаттын аялгы эрге-ажыктары төөгүнүң хөгжүлдээнин херек кырында чорудулгазы-биле дүжүп турар. Эске бүгү философ өөредигелеринден өртемчел шинчилээр марксисчи эртемнин улуг артык күштүү вында, оон күжүнүн үнөр дөзү, амдыралчызы вында болуп турар.

Маркс биле Энгельстин философия чүгү узел-болды XIX чус чылдын 40 чылдарында хевирленип тургустунган, ынчаарда Барынын Европанын чурттары 1848 чылдын революциязынга уткуштур чоруп олурганнар. Ол үеде капитализм элзэн хөгжүй берген, оон үнденин чөрүлдээри болгаш четпестери көстүп келген, чүл дие, күш аял-биле капитализм аразында чөрүлдээ, бүдүрүлгенин анархиязы, ажыр бүдүреринин экономнуг кризистерин, аялчы массаларнын яларап турары болгаш эске ол ышкаштар көстүп келген. Капитализм үзүндө күш-ажылдык кандыг-берге кулдангалыг байдалынын дугайын «Англияда аялчы аялгынын байдалы» деп 1845 жылда бижээн номунда Энгельс тодаргайы-биле чугаалап турар.

Капитализмнің хөгжүлдээ-биле калды пролетариаттын чүгүле аялгал-тургелди улгаткан эвес, харын оон капиталисттик эзу-чорумнарга уду харадааны улгалдып турар, пролетариаттын күжү болгаш организа-стызы өзүп турар. Аялчылар боттарынын эргелерин камгалап, демисеип үнүп турган. Машынарнын үрегдээри болгаш туус-тус хөрөгитенер-биле үскүлөжүр шыкш демиселдин шак ындыг чаягаар болгаш кызыгаарланчак хевирлеринде аялчылар элзэн организа-сты база массалыг демиселдерге, оон иштинде чепсектиг демиселдерге шилчип кирип турар апарган, чүгүле экономнуг негелделерин эвес, харын политикагы негелделерин салып турар апарганнар. 1831 болган 1834 чылдарда Францияда Лион хоорайга аялчыларнын тура-халышыкы болулаан. XIX чус чылдын баштайгы чартымын төүчүндө аялчы шимчээшкенин чартистерин калбак шимчээшкени болу берген. 1844 чылда Германияга Силезиянын пөс-таавы кылар бүдүрүлгелерин аялчыларнын тура-халышыкы болган.

Капитализмнің чорүдээлеринин болгаш четпестеринин илереп көстүп келгени, бир талага байдалын өзүшкүнү, эске талага ядаралдык улгалтканы, хөй масса ремесленниктерин болгаш тараачыларнын хоозурашыкы, политикагы аялгыга пролетариат демисеип кирипкени—бо бүгү болза, капитализмнің үнелээшкенин өзүрине, капитализмнің салымдарын дугайында айтырыгы харылаарыче ол үенин нитилел бодалын албадан турган.

XIX чус чылдын 30 чылдарында, ылагдайда 40 чылдарында яны-буру социализм өөредиглер калбаа-биле неперези турган. Бичала-даа ол дээрге эртемнің социализм эвес, харын утописттик социализм турган. Утописттик социализм амдыралды көдүрүп үндүргени айтырыгы шын харылап шыдава, пролетариаттын болгаш бүгү аялчы чоннарнын хосталгалыг демиселин теориязы болуп шыдава турган.

Маркстын мурунда тургулаан бодакчылар Сен-Симон, Фурье, Оуэн ышкаш социал-утопистер болгаш оларнын салгакчылары төөгүлү хөгжүлдээнин үнденин шимчедикчи күжү болза, идея болур деп бодал алгаш, төөгүнүң чорудулгазын идеалисттик үзел бодал-биле көрүп чораннар. Ол философия чүгү үнденингерге тургустунган утописттик теориялар эгелеп олурган аялчы шимчээшкенин шын эвес орукче чыгал, херек кырында капиталисттик кулдангышынын хевээр артарарыне чорудуп турганнар.

Маркс биле Энгельстин аялчы аялгынын болгаш бүгү аялчы чоннарнын мурунга канчаар-даа аажок улуг ачы хавыязы болза, олар өртемчел шинчилеп көөрүнүн чаа эртемни тургускан болгаш олар ол эртемни барымдалааш, коммунизм дээш капиталисттик кулдангышындан хосталгырга пробле-тариаттын демиселин кара-чангыштын оруун эртем эзуу-биле үндөйлөшкөндө. Утописттик социализмден ылгаштыр, Маркс биле Энгельс

эртемнің коммунизмнің теориязын чорудуу кылганнар. Коммунизм болза, кандыг-бир бодакчынын азы чажырыкчынын чаагай күзелинин түнелгиден чедип келир эвес; коммунизм болза, капиталисттик нитилелдин хөгжүлдээнин хоойлуларынын хараазы-биле капитализмнің болуп, эргежок чугула болуп чедип келирин Маркс биле Энгельс көргүскөннер. Коммунизмге орук болза, кандыг-бир кижилерин буянны чорунуң дамчып келир эвес, харын коммунисттик партиянын удуртула-зы-биле пролетариаттын революстугу аялгы демиселин дамчып, пролетар революциянын болгаш пролетариаттын диктатуразын дамчып келир.

Эртемнің коммунизмнің үнденинде туруп турар өртемчел шинчилеп көөрүнүн эртеми болза, диалектиктик болгаш төөгү материализмин болур. Маркс биле Энгельс боттарынын өртемчел шинчилеп көөрүнүн эртемнің болгаш эртемнің коммунизмнің теориязын «Коммунисттик партиянын манифестин», «Капитал», «Анти-Дюринг», «Гот программазынын шүгүмчүлели», «Людвиг Фейербах болгаш немец классиктиг философиянын төңчүзү» болгаш эске ол ышкаш чогаалдарга бижээнер.

Маркс биле Энгельс диалектиктик болгаш төөгү материализмин, тургузарда оларнын мурунда тургустунган философтуг, социал-экономнуг болгаш социалисттик өөредиглерин шүгүмчүлөп тургаш, чаартып кылганнар болгаш нитилелдин төөгүзүнүн бүгү дүргүзүндө эртемнің тургусканы бүгү үнелиг чүдүлгенин ажылааннар. Марксизм болза, делегейин културузынын хөгжүлдээнин хаалама оруунун ийинде турар сектантчы өөредиг эвес. «Маркс биле Энгельстин диалектиктик материализмин болза, эртемнің, оон-биле калды эртен үнелик дүргүзүндө философиянын хөгжүлдээнин продуктуну болуп деп санап турганнар» деп эш Сталин айтып турар. («Марксизм болгаш дэл эртемнин дугайында айтырлары»).

Маркс биле Энгельс боттарынын философиянын чогаалды кылып тургаш, чогуру үеде бойду эртемниге бүгү улуг аялчышкыны болгаш нитилел эртемнеринин чедишкенин ажылап турган. Диалектиктик болгаш төөгү материализмин үндөйлөкчилери мурундагы турган эртемнерин болгаш култураларын чедишкенин кичээлгелги өөренин чораннар.

XIX чус чылдын 30—50 чылдары бойду эртемниге үш улуг аялчышкыны-биле меделгелтиге: амытаннарнын болгаш үнүштерин кечини клеткалыг (хана-карактыг) тургузушкунун аялгы болза, энергиянын хевээр артары болгаш шуула бээрин аялгыны-биле, үнүштерин болгаш амытаннарнын организмдеринин хөгжүлдээнин теориязын тывылганы-биле 1827 чылда орус эртемдэн И. Ф. Горьковский, ынчаарга 1837 чылда чех эртемдэн И. Пуркыне клетка теориязынын үнденин бижип кылганнар. 1838—1839 чылдарда ол теориянын немец биологтар Шаванн биле Шлейден улам ылай хөгжүткөннер. 1842—1845 чылдарда Майер, Джоуль, орус академик Ленц олар энергиянын хевээр артары болгаш шууларын дүрүмүн чогаалдып бижээнер, ол дүрүм болза, XVIII чус чылда М. В. Ломоносовтун аялгынын шимчээшкенин хевээр артарынын нити дүрүмүн улам ылай тодаратканы ол болур-дур. Биологияга эволюстуг идеяларын XVIII чус чылда орус эртемдештер, ылагдайда А. Н. Радищев, К. Ф. Больф болгаш А. Кавернев чугаалап турганнар. XIX чус чылдын ийги чартынын эгезинде Ч. Дарвин амытаннарнын хевирлерин тывылганын дугайында бодунун өөредигин тургускан болгаш улуг аялчышкынын кылган. Бойду эртемниге бо бүгү болгаш эске-даа аялчышкынын болза, өртемчел шинчилеп көөрүнүн марксисчи эртемни тургузарына болгаш ону улам ылай хөгжүдөргө улуг ужурудузалыг болган.

Бир эвес социализмнің теориязын талзы-биле марксизмнің эң чоокку идеялгы үнөр-дестери XIX чус чылдын улуг социал-утопистер Сен-Симонун, Фурьенин, Оуэннин чогаалдары болган болза, ынчаарга политикагы экономиканын талзы-биле ындыг үнөр-дестер болза, Англиянын, буржуазтыг полит-экономиказынын классиктери Адам Смиттин, Давид Рикардонун чогаалдары болган болза, ынчаарга философия талзы-биле ындыг үнөр-дестер болза, немец буржуазтыг философтар Гегельдин болгаш Фейербахтын өөредигелери болуп турар.

Мурунда тургулаан эртемдэ-неринин бүгү өөредиглерин Маркс биле Энгельс революстугу шүгүмчүлөп көргөннер. Ол өөредиглерин үндениннен чаартып кылган болгаш өртемчел шинчилеп көөрүнүн шынар талзы-биле чаа эртемни—ангынын өртемчел шинчилеп көөрүнүн чаа эртемни тургусканын.

Диалектиктик материализм болза, Гегельдин диалектиказын Фейербахтын материализми-биле анаа-ла катыштырганы ол болур азы ол философтарнын үзел-болалын анаа-ла уламчылааны ол болур деп бодал болза, мырнай-ла шын эвес болур ийик Гегель биле Фейербахтын өөредиглерин чаартып этишаап, Маркс биле Энгельс ол өөредиглерин реакциялыг шынарын буруу шапкан болгаш оларнын кызыгаарланчаан аялгы тилен үнгөннер. Маркс биле Энгельс Гегельдин диалектиказындан оон чүгүле аялгыны чүлүнү, тодаргайлаарга диалектиктик хөгжүлдөөн идеязын алганнар, ынчаарга Фейербахтын материализминде оон чүгүле үнденин чугула чүдүлгелерин, тодаргайлаарга материянын бирги чергенин болурун болгаш өртемчел ийин ап болурунун идеязын олар алганнар.

Гегельдин философиязынын үнденин четпези болза, оон идеалисттик болуп турганында болур. Гегель объективтиг идеалисттик чоран болгаш туруп турар бүгү чүвенин үнденин болза, меделер, бойдузун, материянын төртүндүлөр дигилээр бодал кылган «абсолюттук идея» болур деп санап турган. Гегель диалектиктик хөгжүлдөөн хүлөзү көрүп турган, ынчалза-даа ону угаан-сарылыдын хөгжүлдөөн кылдыр «абсолюттук идеяны» боду билп алыры кылдыр, бир билишиктен эске билишиктен шимчээшкени кылдыр билп чоран. Мынчангаш Гегельдин философиязы болза, өртемчел ийин байдалын хажыдыр тайлыбырлап турар, оон диалектиказы идеалисттик диалектика болуп турар. Гегельдин философиязы шажынга төрөлөшкөк философия болуп турар, чүл дие, оон «абсолюттук идеяны» болза, философ өстөр-биле шырымалатынган христос бурганынын идеязы болуп турар.

Гегель бойдустан болгаш нитилелдин амдыралын боттуп чоруктан хоорук логикалыг тургузушкунга чедирген, кижилерин херек кырында харылаазын чүгүле меделерле туруп турар харылаа ышкаш кылдыр көрүп турган. Ол дээрге революстуг аял-чорудулганын практиктик ужурудузын куудулар дээр реакциялыг оралдажышыкын, херээ эртен тургузуга уду демиселди чүгүле угаан-бодал талзынын шүгүмчүлө-биле кызыгаарлаар дээр оралдажышыкын болур-дур. Гегельдин философиязы Пруссиянын реакциялыг монархиязын агартып, мактаарыга бараан болуп турган.

XVIII чус чылдагы француз материалисттерин (Ридро, Гольбах, Гельветий, Ламетри) болгаш XIX чус чылдагы немец материалист Фейербахтын ажылап кылганы эрги материализм пролетариаттын идеологиятын хандырын база шыдавай турган. Эрги материализм үш кол четпестерлиг турганын Маркс биле Энгельс көргүскөннер. Бирээде, ол дээрге «механиктик», тодаргайлаарга долгандыр турар өртемчел ийин өөренип көөр бодунун үзел-биле механиканын бөдүн дүрүмлеринге даянып турган материализм турган. Ийде, ол дээрге, «төгү барымдалава, диалектика барымдалава», «хөгжүлдөөн үзелин чайгылыш чок болгаш бүгү талзы-биле чоруттай турган» метафизиктик материализм турган» (В. И. Ленин, Чогаалдар, том 21, арын 36). Уште, ол дээрге эчизинге четпез, чайгылач, нитилелдин болушкуну билп алырынга неперевези материализм болуп турган. Эрги материалисттер болза, бойду тайлыбырлаарыга чыдып калган материалисттер болуп, ынчаарга нитилелдин төөгүнүн тайлыбырлаарыга олар тергилеп турган идеалисттер болуп артышаан турганнар. Маркстын мурунда турган материализм болза, революстуг практиктик аял-чорудулганын ужурудузалыг практикадан хооручак чүгүле, көрүп көргөн чүдүлгениге бүүрээр материализм болуп артып турган.

Мурундагы үнелиг философ өөредиглеринин үнденин четпези болза, «философтар өртемчел ийин чүгүле яны-буру аргалар-биле тайлыбырлап турганында, харын херек болза, ону өскерттирде болур» деп Маркс көрүп турган.

Фейербахтын философия үзелдерин шиттирли-биле болгаш бүгү тала-биле шүгүмчүлөзүн (И. Сталин, Ленинизмин айтырлары). Гегельдин идеализминге уду болгаш шажынга уду демиселге Фейербахтын хавыялыг болганын айткаш, шажынын чаа хевирлиг артыраын оралдажып турган Фейербахтын чайгылач чорун Маркс биле Энгельс илереткеннер.

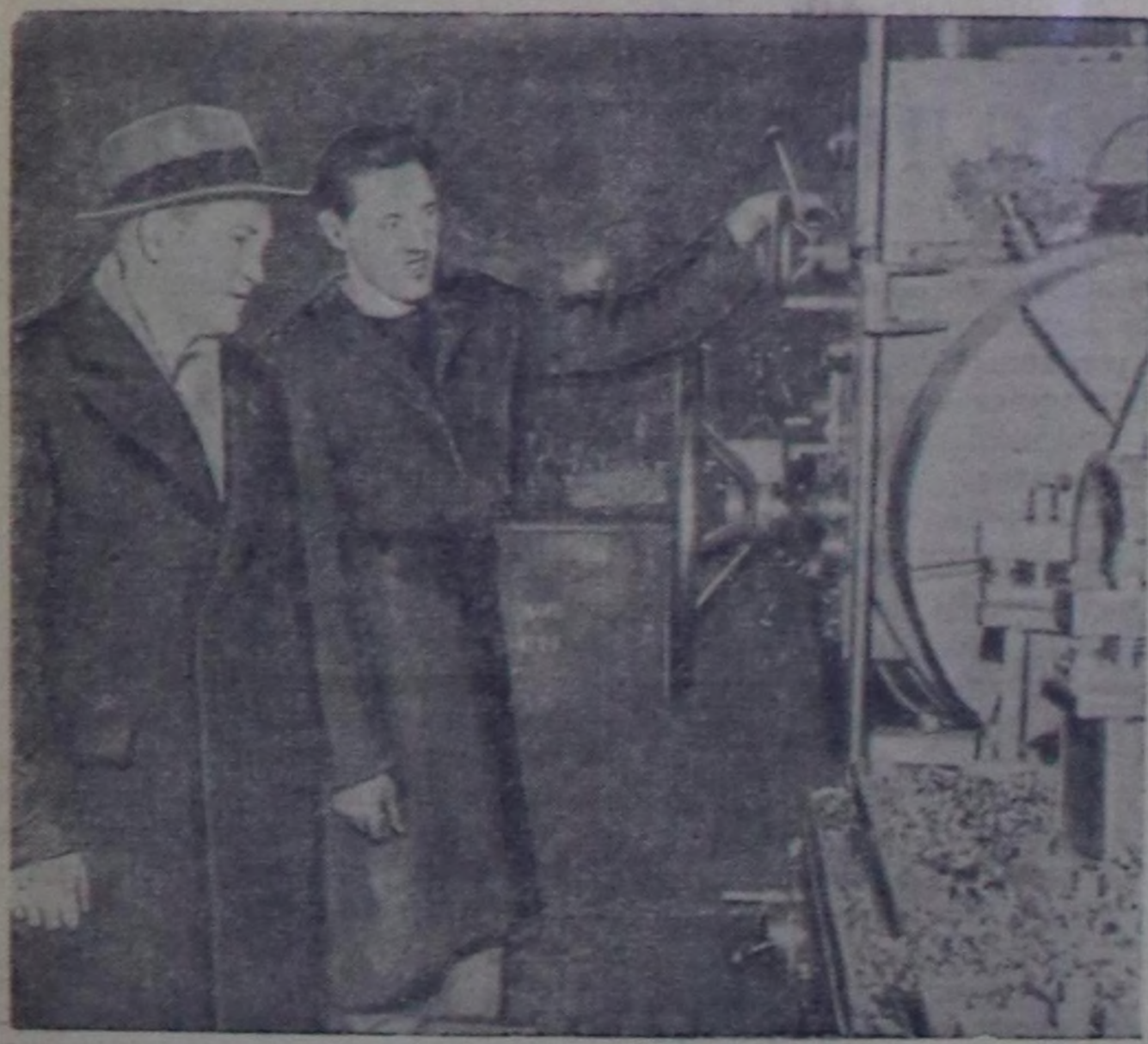
Гегельдин болгаш Фейербахтын өөредигелерин «Людвиг Фейербах болгаш немец классиктиг философиянын төңчүзү» деп Энгельстин номунда болгаш Маркс биле Энгельстин эске-даа чогаалдарында шүгүмчүлөп турар.

Философ бодалдын төөгүзүндө эртемнің метод диалектиканы—эртемнің теория—материализм-биле бир дугаарында-ла марксисчи философияда чарылбас дүштүрүп турарындан марксисчи философияны өске философия системаларында ылгал турар. Маркстын мурунда турган философияга материализм-биле диалектика бот-боттарында хооручак турганнар болгаш бот-боттарыга уду демиселинине ажылап-даа турган. Чижээлээр, идеалист Гегель диалектиктик методту философияга материализмге уду демиселинине ажылап турган, ынчаарга Фейербах турган, Гегельдин идеализм-биле калды диалектиканы база буруу шапкан. Маркс биле Энгельс болза, теория талазында-да, метод талазында-да мурунда тургулаан бүгү философия өөредигелеринин четпестерин аялгы тилен шыдаан философиянын тургусканын; бо философияда материалисттик теория-биле диалектиктик метод чангыс эпиги бөдүн эртем болуп турар. Диалектиктик материализм болза, философтуг идеализмин болгаш шажыны чоруктук меделер бирги чергенин, материянын ийги чергенин болурунун дугайында, бойдузун, «сагыш-сеткил», бурган чаган дээр дугайында, өртемчел ийин болбазын дугайында оларын хөй-хоозун бодалы-биле калды бүрүн сойла-лап илереткен. Маркстын мурунда турган философ материализмин метафизиктик шинчилп турган, бо-лушкуну аялгы бот-боттарынын аразында холбаазын ол анылап турган бойдузга болгаш нитилелде хөгжүлдөөн сан талзы-биле көүдээринге азы өзвөздөргө чедирп турган, хөгжүлдөөн иштики удурланышкы шимчээшкенин хүлөзү көрбөй турган, шажынга болгаш идеализмге уду демиселге чайгылыш чок болуп шыдавай турган. Метафизиктик материализмин четпези болза, ылагдайда ол материянын бодунда, иштики чөрүлдээлерде, чангыс аял чорукта болгаш удурланышкартын демиселинде шимчээшкенин үнөр дестерин билбей турганында болур. Материяны эзу барымдалап көрбүшкөн, кандыг-даа шимчээшкенин өкөрлишиктинин, хөгжүлдөөн чылдаганын даштыкы ийиндик деп артык күш бар деп турар, тодаргайлаарга идеализмге дүжүп кирип турар.

Философия материализмин материалисттик диалектика-биле чарылбас кылдыр катыштырганы болза, марксисчи философияны метафизикага, идеализмге, шажынга кандыг-даа дүжүп беринишкенин кылбас, эгезинден төңчүзүге чедир эртемнің, чайгылыш чок «хөй бүгү талаларлыг утказы-биле байлак болдурган» (В. И. Ленин, том 21 арын 38). Диалектиктик материализм бойдустан болгаш нитилелдин хөгжүлдээнин хоойлузун шын билп алырынга аялчы чоннарны чепсеп турар, чүгү дээрге диалектиктик материализм, идеалисттерин болгаш метафизиктерин өртемчелге таап бодаан хоойлуларын негеп турары ышкаш кылбайн, харын ол хоойлуларны материализмге өртемчелден үндүрүп турар.

Диалектиктик материализм бүгү өртемчел ийин, бүгү бар турар чүдүлгенин, материянын хөй хевирлиг илерешкенин материя деп көрүп турар. Материя меделерден хамаарылга чокка туруп турар болгаш делегейде база шаг-үеде болуп турар үргүлчүлүг шимчээшкенинде, өскөрлишинде, хөгжүлдөөн туруп турар. Меделер сайзырап материяны продукттузу болуп тургаш, боттук чүвени шын көргүзүп, өртемчел ийин билп алып боттук ылап шыны берип шыдаар аргалыг. Эртемчел ийин билп ап болур.

Маркс биле Энгельс «Фейербахтын идеалисттик болгаш шажын этиктик четпестерин ырады ап октапкаш», (Уланчылыг).

Чехословак Улус Республикага совет культураның үлөтпүрүн болгаш көдөз ажил-агыйны төлөөлөрү чораланар.
Чурукта: Москваның «Красный пролетарий» заводунун улуг мастери Сталинчы шаяндайлаурдаы И. Т. Беловка «Татра» заводтун ажилчыны Антонин Бортеддин бодунун бүдүрүлгө чедикширинин чугаалап берип турары. А. Бортед ээлчег норманын 200 хуу күүседип турар.

ДАНИЯ-СОВЕТ НАЙЫРАЛДЫҢ АЙЫ

КОПЕНГАГЕН. Январың 15-тен февральдың 15-ке чедир дания-совет ийитилел дания-совет найыралдын айын чоруткан. Бо талазы-биле январь 14-те Копенгагенге дания-совет ийитилелди хурал болган. Хурал болуп турган залды СССР-ийд болгаш Данияның күрүнө туттары-биле, а ол ышкаш Совет Эвилели биле Данияның найыралын болгаш кады ажылдажылганын быжылаарыңа кыйгырып турар лозуннар-биле шимээ турган. Ол хуралга СССР-ийд Данияда элчини М. С. Ветров, а ол ышкаш Кыдат Улус Республиканың болгаш улус демократияның турттарының дипломаттыг төлээлекчилери киришкенер.
Хуралдын президиумунга дания-совет ийитилелди даргазы профессор Йорген Йоргенсен, совет культураның ажилдакчыларының төлөөлөрү, чоокта чаа Совет Эвилелиге чоран дания ажилчыларының төлөөлөрүнүн кеңешчилери олуруннар.
Академик В. П. Никитинин болгаш РСФСР-ийд Министрлер Чөвү-

лелиниң чанында культур-чырыдышкын албан черлеринин комитетинин төлээлекчиси Е. И. Леонтьеваның совет улустун тайбын тургузукчу күш-ажылының болгаш коммунизмниң улуг тудугларының дугайында чугааларын хуралга олуршканын улуг кичээнге-биле дынааннар. Совет Эвилелиниң шынчы тайбын политиказының дугайында болгаш совет улустун тайбын дээш демиселинин, улустар аразының найыралын болгаш кады ажылдажылганын быжылаарыңа совет кижилериниң чүткүлүнүң дугайында совет төлөөлөрүнүн кеңешчилеринин чугааларын хуралды киришкени динимитиг адыш чаксаашкын-биле чүүлүнүң байыр чедиргенер.
Данияның ажилчылар төлөөлөрүнүн кеңешчилери П. Подерсен Совет Эвилелинге чоранының дугайында сактышкынын чугаалаан.
Оң соонда дания-совет ийитилелдин даргазы профессор Йорген Йоргенсен чүве чугаалаан. (СЭТА).

СССР-де коммунизмниң улуг тудуглары деп делгелгениң чедишкени

БЕРЛИН. Берлинде ажытылган «СССР-де коммунизмниң улуг тудуглары» деп делгелгени Германияның Демократтыг Республиказының ажилчы чоннары улуг чедишкенин-биле журашкан. Ону 61 муң ажыг кижиг көргөн.
Ол ышкаш Барын Берлинниң болгаш Барын Германияның дыка

хөй делгелгеге кээп турар чурттакчылары Германия тайбынның улуг тудуглары кылып эгелеп болурун, тайбынны камгалаары дээш могаг чок демиселге бистин күзел-соруувусту делгелге быжылап турар деп ында чүве бижири дептерде көрүкчүлөр бижири турар. (СЭТА).

Үш чыл хуусаалы агрозоотехниктиң курстарың дынакчылары колхозчуларга дузаламчы

Чайгы одарга мал ажаалгазының талазы-биле мурнакчы инек кадарчыларының дуржулгазы

Көдөз ажил-агый бүдүрүлгезинге эртемниң болгаш мурнакчы дуржулгазың чедишкенин пропагандалап, ажылаар план эзуугаар 1951 чылда областың колхозтарында, совхозтарында 10 000 хире анык инектерни чайгы одар ажаалгазына тургускан. Малдың ажаалгазын Чадаанада дуржулга станициязының чогаалды кылган чурумун эзуугаар тургускан. Одарладып турган бүгү кодан инектерин эртем талазы-биле хайгаарап турган болгаш оларның иштинде 1000 ажыгың денкилел көргөн, инек бүрүзүң деңизи чайгы одар үзүндө хонукта 800—1063 грамм чедир немешкен болган.
Эң эки инек кадарчылары эштер Д. Вавуу, К. Лопсан, Х. Шигжит, К. Досуума оларның кадарып турган инектери хонукта ортумаа-биле килограмм ажыг немеп турган.
Бистин область улуг делгем одарлыг. Блангыя чайгы үеде хемнер уну, бедик дагларда кара-суглар, хөддөр малга кончук эки одар болуп турар. Хуу ажылдыг араг ажил-агыйларның байдалыңа ол үеде одарлар корум-чурум чок ажил-агыйларны турган. Одарны ыңчаар ажылаарга малдың деңизи улуг немешеп болгаш одарның оот-сигени баксырадыр. Колхозтарны, совхозтарны организастаны-биле кады одарларны корум-чурумун ажылаар дугайында айтырып туруп келген. Малдың деңизин улгатырың хандыра болгаш одарны кайы хамаан чок чаза бастырып кааптар чоруктан камгалаар ужурулг, одар ажылаарының ыңдыг системаның ажылдап кыларының сорулгазы Тываның көдөз ажил-агый дуржулга

станциязының мурнунга туруп келген.
Областың чайгы одары бодунун составының талазы-биле янзы-бүрү дагыл ховулар, даглар кырында азы өзеннерде шыктыг черлер, хемнер кылдыларында чымчак шыктыг үнүштерди одарлар болгаш оон-даа өске. Кодан малдарның одарлар черлериниң аразы 3-тен 10 километр чедип турар.
Мурнакчы инек кадарчылары одарларның ол янзы-бүрү байдалын чедишкенин ажылап турарлар. Чурум эзуугаар малды эртен эрте курга синеңни ховуларже одарлаткан, оон чоорту даг үндүрер. Изин чоокшулап олурда сугже кирир болгаш хүнүнүң изиг үелеринде арай ыштыг черлерге кадарар. Хүнүнүң ийи дугаар чартында база катап даг үндүргөш, кижээге чедир кадарар. Кижээ малды сугарып, база дус берген соонда караңгылагыже чедир кадаргаш, суг ижер черинге эккеп сула хондурар. Ыңчаар одарладып кадарган инек малды кажаалайын сула хондурар ужурулг. Чагыстың азы боран хүннерде малды колдуунда хову одарыңа кадарар.
Сүт-Хөл районун Киров аттыг колхозунун инек кадарчысы Х. Шигжит бодунун дузалакчысы Досуума-биле кады 1951 чылда 108 санын инектерни 103 хонукта кадаргаш, хонукта инек бүрүзү ортумаа-биле 1051 грамм немешкен кылдыр семирткен. Х. Шигжит Ишкин хемнин ол бо чарың 4 кезекке хуваагаш, бир участкага 5—7 хонукта одарлаткаш, оон база бир участкага одар-

Америк профэвилелдер АКШ-та раскистиг өлүрүкчү чорукту негеп турар

НЬЮ-ЙОРК. Күш-ажылдың америк федерациясында, бүдүрүлгө профэвилелдеринин конгресинде бактаап турар профэвилелдериниң болгаш хамаарышпас профэвилелдериниң 2500 ажыг кежигүннери «Бис геноцидти буруудадып тур бис» деп бижикти деткиринге болдурган митингге киришкенер. Ол негелде бижикти «хамааты эргелер дээш демиселдиң конгреси» КНО-га чугаалажып көөрү-биле шыгыткен. Расисчи өлүрүкчү чоруктуң чаа барымдаазы болур—Гарри Мурну болгаш оон кадайы Флориданың өлүргөн чорукка удур бүгү-үнити ажыл соксадышкыныңче кыйгырыгы митингниниң кыркыкчилери чагыш эт-сеткилдиң деткээнер.
Өнүк чонун д-пшилгезинге дузалаарың национал ассоциациязы болгаш «национал негр ажилчы чөвүлели» «бүгү-үнити ажыл соксадышкын чарлааннар.

Бомбалар октап, өлүрүкчү чоруктар үүлгөдип турар кем-буруулгларны доп-лоран тудуп хоругдааш оларны судче шылчидип хемчег хүдээдирин болгаш шак ыңдыг кем-буруулг херектерин доп-лоран соксадыры хандырып бээли Флориданың губернатору Уорренден негеп турар резолюцияны митингиден үндүргөн.
Өлдүрүкчүлөргө удур хемчеглерин ап чорударын болгаш американың негрлерин-даа, ак кештигерин-даа амыдыралын камгалап шыдаваан бүгү дүжүметтерин албандуулаан дүжүреринче Флориданың чурт эрге-чагыргалары Трумэн болгаш юстиция министри Макрат олар албадап киризин деп резолюцияда негезн.
Митингини өлүк болгаш алгык үлөтпүрүнүң ажилчыларының хамаарышпас профэвилелдеринин даргазы Бен Голд даргалган. Ол митингге Поль Робсон, а ол ыш-

каш электри болгаш радио үлөтпүрлериниң ажилчыларының катышкан хамаарышпас профэвилелиниң, күрүнениң албан-хаакчытарының катышкан профэвилелдериниң болгаш өске-даа профэвилелдериниң төлээлекчилери чүве чугаалап турганнар.
Геноцидтиң негр улуска удур политиказын буза шавары дээш профэвилелдер идекпейлиг демисе-жир ужурулг деп чүве чугаалаан төлээлекчилер демделеп турганнар.
Поль Робсон колдуунда негр улустун хосталгалыг шимчээшкениниң күштелип турарын онзалар демделгезн. Бир эвес геноцидтиң политиказының уйжун Катышкан Штаттар судтадыр ужурулг апарган болза, бо үеги делегейге Совет Эвилелиниң кириген улуг эргилделери оон кол чыдааганы бооп болур деп Поль Робсон меделгезн. Ол күрүнө колоний улустуң талазында турар. Катышкан Штаттарда негрлерин өлүрүп турар чорук Катышкан Штаттарның Кореяда үүлгөдип турар өлүрүкчү чоруктары-биле дорт харылзаалыг. Негр улустун килени күштелип турар болгаш удурланышкын кылыгы-биле негрлер катыгып турар деп Поль Робсон чугаалаан.

Январың 22-де Рио-де-Жанейрога болур тайбың талаакчыларының америк дип конгресин деткиринче америк профэвилелдерин Робсон кыйгырган. Латин Американың индей болгаш негр чонунуң иштинде «бистин миллион-миллион эвилелчилеринис бар» деп демделгезишаан Робсонун чугаалааны болза: «бистин талависта канчаар-даа аажок улуг күш бар деп чүвени бис билди ужурулг бис... Бистин чуртувусту камгалап шыдаар бис, чуртувусту камгалаары бүгү кижиг төрөлгени камгалааны болур». (СЭТА).

Грецияда ажил чок чорук

СОФИЯ. Болгарияның телеграф агентилениң меделеп турары болза, Грецияда америк монополия ээлеп эгелээнин туннелинде Крит ортукта Кания хоорайның хөй-хөй бүдүрүлгелери ажилдашкан деп греци солун меделгезн.
«Кания хоорайның саржаг болгаш саваж кылдыр заводтарының ажилчыларының 50 хуузу кудумчуе үндүр октагырып, ажил чок болган деп солун бижип турар. Тудуг ажилчылары база ажил чоктар. Өске-даа бичин бүдүрүлгелерин ажилчылары ажил чок болуп турар. Кания хоорайның алгы заводтарының 350 ажилчыларындан ам бо үеде чүгле 50 кижиг ажилдап

турар. Ажилдап турар кижинин байдалы ажил чок кижилерден ылгал чок. Ажилдап турар кижилерниң хөй кезин неделяда 1 азы 2 хүн ажилдап турар. Кончук эвээш ажил төлевири чир чөм продуктузу-биле бодун хандыраарыңа ажилчыларга чөтпейн турар». Солунун демделеп турары болза, греци эрге-чагырга чери профэвилелдерин ажил кылдырып хоругдап, Крит ортуктуң чурттакчыларының удурланышкыны турза-даа, профэвилелдериниң чөвүлелиниң дүрүм эзуугаар сонгурган даргазы Андреаса Пацаранакисаны 4 ай дургузунда концлагерьде тудуп турар. (СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командьаланың дыңооды

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустун армиязының Кол командьаланың январь 16-да меделээни болза: Кореяның Улустун армиязының кезектери кыдат улустун эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле бүгү фронттарга камгаладың тулчушкуннарын чорудуп турар.
Январың 15-те чөөн фронтунун бүгү участоктарыга Улустун армиязының кезектери-биле дайзының аразыңа аткылажышкының болган болгаш тус-тус черлеринге ужурудузалыг тулчушкуннар болган. Улустун армиязының күштүг удурланышкындан дайзының кезектери ойтур шаптырган болгаш бир рота, ийи танка чок кылдырган.
Төп болгаш барын фронтунуң тус-тус участоктарыга ол черлеринге ужурудузалыг тулчушкуннар болган болгаш разведка отрядтарының үскүлежишкисери болган.

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустун армиязының Кол командьаланың январь 17-де дамчыткан меделээниде чугаалап турары болза, Кореяның Улустун армиязының катыжышкының кыдат улустун эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле бүгү фронттарга камгаладың тулчушкуннарын чорударын үргүлчүлөп, дайзының дириг кужунге болгаш техниказыңа улуг чидиргилерни таварыштырып турар.
Январың 16-да барын болгаш төп фронттарның тус-тус участоктарыга дайзын дыка хөй санын танкаларга болгаш артиллерияга деткимди алгаш, улустун шериглериниң туруштарыңа калчаалыг атактарын чоруткан. Дайзының чоруткан атактары улуг чидиргилерин ойтур шаптырган.
Чөөн фронтта онза өскерлишкисер болбаан. Ол фронтунуң тус-тус участоктарыга артиллерия адышкыны барган.
Январың 16-да Вонсан, Мульчхон, Нампхо болгаш Аньак хоорайларының тайбын чурттакчылары болбалаарыңа киржип турган дайзының самолёттарындан 8 самолёт Улустун армиязының эзиптиң кезектери болгаш дайзының самолёттары келеп адар адыгы-апчыларың отрядтары андара аткан. (СЭТА).

Голланды солдаттар Кореяга дайылдажырын күзевейн турар

ГААГА. Кореяда турар голланды батальонун солдаттары корей улуска удур агрессия дайыңа улам-на хөниү чокталып турар. Америк империалистерниң сонургалы дээш дайыңа киржириң күзевейн турарының дугайында боттарының төрелдеринче солдаттар бижип турар. Голланды солдаттарын дайыңдан дезер чоруу күштелип турар.

тарга удур оон ынай дайылдажырындан ойталаан үш голланды солдаттарың херзэн көргөн. Америк суд голланды солдаттарың кадыгдошкуну-биле шипкен. Солдат Ван Керховен 16 чылда, солдат Кивит — 15 чылда, солдат Холткэмп — 5 чылда кара-бажыңа хоругдатырып шиптиргенер. Кореяда АКШ-тың шериг командьалы террорун аргазы-биле голланды солдаттарың чүткүдүн чок кылдыр деп орадажып турар. (СЭТА).

«Де Ваархей» солунуң меделеп турары болза, Пусанда америк шериг хову суду Кореяның Улустун армиязыңа болгаш каапкан туруш-

Барын Германияның армиязын тургузар дугайында

БЕРЛИН. АДН агентилениң Бонндан меделеп турары болза, федералдыг парламентте христианчы демократтыг эвилелдиң фракциязының январь 8-те болган хуралыңа айыл чок чоруктуң айтырының талазы-биле эргелелдин бонн удуртукчузу, а херек кырында шериг министри Бланк барын-герман армияны херек кырында тургузары 8 неделя болгаш эгелээр деп меделгезн.

саазы 18 ай. Оон-биле чергелештир немец дивизиялар эгезинден тура-ла бодунуң эргезинге кирген 2220 танкаларгы болгаш 1700 дайчың самолёттарлыг болур деп Бланк меделгезн.
Барын-герман армия 300—300 танкаларгы алды танка дивизиялыг, долузу-биле моторжуктан ады чадаг шериг дивизиялыг, ол дивизиялар бүрүзү 70 танкаларгы болур болгаш оон ангыда амгы үениң артиллериязы болгаш миномёттары-биле чепселген онза кезектерлиг болур ужурулг деп турар. Шериг ужуру чүдү эң дүргөн ужуру истребительдерден, штурмовиктерден болгаш разведчиктерден тургустунган болур. (СЭТА).

Январь 7-де бонн чазактың төлээлекчизи парадла-конференциязыңа Барын Германияның 1.250 муң анык оолдарын шеригже мобилизаастаар деп турарының дугайында Ассошиэтед Пресс агентилениң меделээни шын эвес деп орадажырын кызтыкан.
Шериг албаны эртирериниң хуу-

Англи империалистерниң Египетте агрессия үлгедиглери

КАИР. Египеттин иштики херектер министриниң январь 16-да парламентте чугаалап турары болза, январың 15-те англи шериглер Суэц каналдың зоназындан Пель-Эль-Кебир болгаш Хамада хоорайлары эжелээш, египет полицейчилерин тудуп алганнар.
Ол ышкаш меделелде чугаалап турары болза, англичаннарга эжелетирген чурттакчыларгы пунктунуң Египеттиң арткан девискээрлеринден долузу-биле ангылап тургускан. (СЭТА).

«Аль-Мысри» солунуң меделеп турары болза, хоорайны эжелеп аларыңа 5 муң англи солдаттар киришкен, оон иштинде танкалар болгаш аар пулемёттар-биле чепселген парашютистер бар болган. Солунуң бижип турары болза, англи солдаттар кырганнарны, херзэ-хемнерни болгаш бичин уруглары бажыңнарындан күш-биле үндүр сывырып, үптөп турганнар. (СЭТА).

Англияга Иранның нотазы

ПАРИЖ. Иран чазак Великобританияның Тегеранда элчин черинге бодунуң нотазын дамчыдып берген деп Франс Пресс агентилениң корреспондентизи Тегерандан дамчыткан. Иран нефтини туралаан-на хереклекчилерге садар болгаш нефть үлөтпүрүн национализаастаар талазы-биле, а ол ышкаш Иранның нефтининиң национал байлактарын

ажылаар талазы-биле кадыг-даа хемчеглер ап чорудар эргезин иран чазак ол нотада база катап бадгыт-кап турар.
Иранның чүгле бодунуң иштики херзэн Гаагага болган бүгү делегей суду шиптирел шыдаар дуржулга чок болганы ол нотада база катап айтып турар. (СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Бай-Тайга районун Тээли суурда чурттап турар Дежнёв Алексей Артемьевич, ол-ла Тээли суурда чурттап турар Дежнёва Мария Георги-

евнадан чарларының дугайында айтырып көдүрүп турар.
Ук айтырыгың дугайында херек Бай-Тайга районун улус судунга көрдүрер.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл Шетиникин кудумчузу, бажың. 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харысалгалыг редакторнуң 3—62; харысалгалыг редакторнуң ажал-агый, үлөтүр болгаш транспорт, чагаа калдыктериниң—3—68; иштиги информация, бухгалтерияның—3—65. болгаш уран-чүрү калдыктериниң—3—88; харысалгалыг секретарьның 4—98; проаганда болгаш агитация, көдөз ажал-агый, үлөтүр болгаш транспорт, чагаа калдыктериниң—3—68; иштиги информация, бухгалтерияның—3—65.

Облукүшкөшкү типографиясы

БО00777.